

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2023 Güncellemesi

İLKNUR YÜKSEL-KAPTANOĞLU

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması: 2021-2023 Güncellemesi

Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu

Ekim 2024

CEİD YAYINLARI

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması
2021-2023 Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-28-2

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçeriği yalnızca Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmaz.

DOÇ. DR. İLKNUR YÜKSEL-KAPTANOĞLU Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nde, Sosyal Araştırma Yöntemleri Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Enstitü’nün yürüttüğü Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları başta olmak üzere nicel ve nitel yaklaşımı olan birçok araştırmada yer almıştır. CEİD, Kadın Dayanışma Vakfı, Nüfusbilim Derneği, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Derneği, IUSSP ve EAPS üyesi olan İlknur Yüksel-Kaptanoğlu, kadınlara yönelik şiddet konusunda 2016 yılından beri Dünya Sağlık Örgütü’nün Kadına Yönelik Şiddet Verisi ve Tahminleri Teknik Danışma Grubu üyesidir.

İçindekiler

İçindekiler	4
Giriş.....	6
Uluslararası Belgeler, Normlar ve Standartlar	8
Uluslararası Sözleşmeler ve Politika Belgeleri.....	8
Birleşmiş Milletler Komisyonları ve Kuruluşlarının Politika Belgeleri.....	8
Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Sözleşme ve Politika Belgeleri	10
Uluslararası Normlar	12
Uluslararası Standartlar ve Ölçütler	13
Türkiye’de Mevcut Durum Analizi: Normatif Politik Yapı	14
Yerel Mevzuatın ve Politika Belgelerinin İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Haritalaması.....	14
Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)	14
Cumhurbaşkanlığı	14
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı- On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028	16
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)	16
Kadınlara Yönelik Şiddet ile İlgili Araştırmalar (ASHB-KSGM).....	18
İçişleri Bakanlığı	21
Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES).....	21
Adalet Bakanlığı.....	21
Sağlık Bakanlığı.....	24
Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)	25
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	25
Diğer Kamu Kurumları	26
Kadın Örgütleri, Hak Temelli STK’lar, LGBTQİ+ Örgütler ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları.....	27
Şiddet Alanında Çalışan Kadın Örgütleri ve Platformlarının Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları.....	27
Hak temelli STK’ların Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları	34
LGBTİ+ Örgütlerinin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları	38
Diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları.....	41
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Toplumsal Cinsiyet Endeksi.....	46
Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE)	46

Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Çalışma Grubu (VAW-IAWGED) Kadınlara Yönelik Şiddet Yaygınlığı Tahminleri, 2018.....	46
Türkiye’de Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Göstergelerin Mevcut Durumu.....	47
Kaynakça	49

Giriş

Kadınlara yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin haritalama raporunun ilki, CEİD’in toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme temalarından biri olarak 2018 yılında yayınlandı. Bu alandaki gelişmeleri yansıtan ikinci güncelleme raporu, 2018-2020 yıllarını kapsadı. Üçüncü güncelleme raporu olan bu rapor ise, 2020-2024 yılları arasında kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından uluslararası alanda ve Türkiye’deki çalışmaları izlemek ve değerlendirmek amacını taşımaktadır.

İkinci güncelleme raporunda toplumsal cinsiyet kavramı, ekonomik ve cinsel şiddet ile ilgili yargı paketi, nafaka, Covid-19 nedeniyle artan şiddet riski ile İstanbul Sözleşmesi’nden çıkılmasına ilişkin tartışmalar ön plandaydı. Aynı tartışmalar devam etti, hatta ikinci güncelleme raporunun yazıldığı dönemde halen yürürlükte olan İstanbul Sözleşmesi’nden Türkiye’nin imzası, 21 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile çekildi. Bu olumsuz atmosfere, sonuçları çok ağır yaşanan ve hala devam eden 6-7 Şubat 2023 tarihli depremler eklendi. Depremler temel haklara ilişkin birçok yıkımla birlikte, kadınlar ve kız çocuklarının maruz bırakıldıkları şiddet riskini de artırdı.

Kadınlar ve çocuklara yönelik erkek şiddeti artarak devam etti. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun verilerine göre 2024 yılının ilk on ayında, en az 363 kadın erkekler tarafından öldürüldü; 207 şüpheli kadın ölümü gerçekleşti. Kadınlar ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar olayları artarak gündemde kalmaya devam etti. 2021 yılında N.Ü.’nün 6 yaşında evlendirilmesiyle cinsel istismar ile çocuk yaşta evlilikler gündem oldu. Kız çocuklarına yönelik cinsel istismar, kayıp ve öldürülme olayları önemli oranda medyada yer aldı. 2024 yılının eylül ve ekim aylarının gündeminde, 8 yaşındaki N.G’nin öldürülmesi, 19 yaşındaki iki genç kadının yaşlıları Semih Çelik tarafından öldürülmeleri vardı. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet hız kesmeden devam ederken, failerin bulunması ve cezalandırılması aynı hızla gerçekleşmedi.

Bu olumsuzlukların yaşandığı dönemde, kamu kurumları şiddetle mücadeleye ilişkin eylem planları yapmaya ve politika belgelerinde ailenin güçlenmesini vurgulamaya devam etti. Kadınlara yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleri 6284 sayılı Kanunun uygulanmasının gerekliliği ve İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasının olumsuz sonuçlarını gündeme getirdi. Buna karşılık, kamu politikalarının gündeminde, “milli, manevi ve ahlaki değerler” ile ailenin güçlendirilmesi vardır. 2023 yılı için toplam doğurganlık hızının 1,51 olarak açıklanması da doğurganlığı teşvik eden politikaların güçlenmesini destekledi. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarına ilişkin politikalar ise geri plana itildi.

İkinci güncelleme raporundan itibaren stratejik plandaki söylem değişimi belirginleşerek, “kadın” kelimesinin kullanımı dahi azaldı. Toplumsal cinsiyet kavramı artık resmi raporlar ve politika belgelerinde kullanılmıyor. Cinsel yönelim, cinsel kimlik ya da farklı marjinal gruplar da gündeme getirilmiyor.

Son dönem içindeki farklılardan biri de kadınların daha çok yakınındaki erkekler tarafından maruz bırakıldıkları şiddetin yanı sıra farklı aktörlerin uyguladıkları şiddet biçimlerine de odaklanılması oldu. Bu noktada, çalışma yaşamındaki şiddet konusu gündeme geldi ve bu konuda araştırma yapılması desteklendi. Kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanırken karşılaştıkları kötü muamele söz konusu oldu. Siyasette kadınlara yönelik şiddet, kadınların dijital platformlarda maruz bırakıldıkları farklı şiddet biçimleri tartışılmaya başlandı. Uluslararası kuruluşlar, feminist örgütler, kadın örgütleri, hak

temelli sivil toplum örgütleri ve akademisyenler bu yeni alanlara ilişkin bilgi üretmeye devam ediyor.

Bu güncelleme raporu, 2020 yılından sonra kadınlara yönelik şiddet konusunda yaşanan gelişmeleri ana hatlarıyla gündeme getirerek, yaklaşık son dört yıla dair bir izleme içeriyor. Yapısal izleme kapsamında, uluslararası sözleşmeler, politika belgeleri gözden geçirildi; kamu kurumlarının çalışmaları ve politika belgeleri önceki raporlarda da kullanılan uluslararası normlar çerçevesinde değerlendirildi. Sivil toplum örgütleri ile ilgili tüm kurumların 2020 yılından sonra kadınlara yönelik şiddet ile ilgili faaliyetlerine yer verildi. Kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığı, nedenleri ve başa çıkma stratejilerine ilişkin 2024 yılında yapılması beklenen araştırma sonuçları olmadığı için, göstergeler ile izleme Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı’nın izlenmesi biçiminde yapıldı. Bu amaçla, Eylem Planında sorumluluğu olan kamu kurum ve kuruluşlarına kendi sorumluluk alanında olan göstergelere ilişkin bilgi, Bilgi Edinme Kanunu kapsamında talep edildi. Ancak, kurumların tümünden cevap gelmediği gibi, sadece bir kurum veri paylaştı. Bu nedenle, bu raporda göstergelere yer vermemeyi tercih ettik. Kamu kurumlarından gelen veriyi, sadece göstergelere ilişkin bir izleme çalışması biçiminde zaman içinde ayrıca yayınlayacağız.

Uluslararası Belgeler, Normlar ve Standartlar

Uluslararası Sözleşmeler ve Politika Belgeleri

Birleşmiş Milletler Komisyonları ve Kuruluşlarının Politika Belgeleri

Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde 2020 yılı sonrasındaki politika belgeleri arasında Genel Konsey Kararları, Kadının Statüsü Komisyonlarının (KSK) oturumları ile CEDAW’ın Genel Tavsiye Kararları (GTK) yer almaktadır (Ek Tablo 1).

BM Kadının Statüsü Komisyonu 65. Oturumu (2021)

KSK’nin 65. Oturumu, kadınların kamusal yaşama tam ve etkin katılımı, kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlar ile kız çocuklarının güçlenmesine odaklanmaktadır. Komisyon raporunda, hukuki düzenlemelerin ve politikaların güçlendirilmesi, kadınların liderlik pozisyonlarına getirilmesi, karar alma süreçlerine daha fazla dahil edilmeleri, şiddetle mücadele için stratejilerin geliştirilmesi ve uygulanması gündeme getirilmiştir. Bu raporda, dijital şiddetten yoğun olarak bahsedilmiş ve siber zorbalık, siber takip, siber şiddet konusuyla ilgili yasal yaptırımların eksikliğine yönelik gerekli önemlerin alınmasına değinilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi 2022-2025 Stratejik Planı (2021)

Planda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı bir dünya inşa etmek amacıyla kimseyi geride bırakmadan, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek için sonuçlar, koordinasyon ve hesap verebilirlik unsurları kullanarak, ülkelerin ulusal öncelikleriyle uyumlu bir ulusal sahiplenmeyi destekleyerek, sürdürülebilir finansmanı büyütme ilkeleriyle çalışmalarını sürdüreceğini belirtilmiştir. Kadınlar, Barış, Güvenlik, İnsani Yardım Eylem ve Afet Riskinin Azaltılması, Kadınların Yönetişime ve Kamusal Hayata Katılımı, Kadınların Ekonomik Güçlenmesi ile Kadınlara Yönelik Şiddetin Sona Erdirilmesinden oluşan dört tematik alandaki yürütülen faaliyetler yedi sistemsel sonuç ile tanımlanmıştır (UN Women, 2021).

BM Kadının Statüsü Komisyonu 66. Oturumu (2022)

Oturumda iklim değişikliği, çevre ve afet risklerinin kadın ve kız çocukları üzerindeki etkileri, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi, çevresel politikalar ve programlarla ilişkili olarak ele alınması vurgulanmıştır. Bu kapsamda, kadınların afet risklerini azaltma ve iklim değişikliği ile mücadeledeki rolünün artırılması, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim adaleti politikalarının cinsiyet perspektifinden değerlendirilmesi ile dayanıklılık ve uyum sağlayabilme kapasitelerinin artırılması için özellikle kadınlar ve kız çocuklarına yönelik

eğitim ve destek programlarının geliştirilmesi ve siyasette kadınlara yönelik şiddet gündeme gelmiştir.

CEDAW 38 No.lu Genel Tavsiye Kararı (GTK) (2022)

Tavsiye Kararında küresel göç bağlamında kadın ve kız çocuklarının insan ticaretine odaklanarak, insan haklarına yönelik ciddi bir tehdit olan bu durumun güvenlik, özgürlük ve onur açısından tehlikeye atıldığına değinilmektedir. 38 No.lu GTK’de silahlı çatışma, doğal afet, ekonomik istikrarsızlık, iklim değişikliği ve ayrımcılık gibi faktörlerin tetiklediği insan ticaretinden göçmen kadınlar ve kız çocuklar, cinsiyet, yaş, etnik köken ve göç durumlarına bağlı olarak daha çok etkilediği belirtilmektedir. Kapsayıcı yasa ve politikalar, konuya ilişkin eğitim farkındalık, araştırma, adalet ve hizmetlere erişimin artırılması ve iş birliği öneriler arasındadır.

BM Kadının Statüsü Komisyonu 67. Oturumu (2023)

Yenilik ve teknolojiadaki değişimlerin cinsiyet eşitliği üzerindeki etkileri ile kadınların dijital becerilerinin ve eğitimlerinin artırılmasına odaklanmaktadır. Dijital okuryazarlığın artırılmasının ve STEM alanlarındaki kadınların desteklenmesinin yanı sıra dijital alanlardaki ihlallere karşı önlemler alınması ve dijital alanlarda cinsiyet ayrımcılığının önlenmesine yönelik önerilerde söz konusudur. Raporun 19.maddesinde, özellikle adölesan dönemindeki genç kızların teknoloji ile daha çok etkileşim içinde olan bir kuşak olarak, teknoloji aracılığıyla şiddete maruz bırakılma risklerine de değinilmektedir. Her türlü şiddetin önlenmesini vurgulayan raporda, ayrıca dijital şiddete ilişkin özel bir vurgu da yapılmıştır.

BM Genel Konseyinin 78/180 No.lu Genel Kurul Kararı (2023)

Bu karar ile özel olarak çalışan göçmen kadınlara yönelik şiddet konusun dikkat çekilerek, hükümetlere göçmenlerin haklarına yönelik uluslararası sözleşmeler, özel raportörlerin raporları ve BM kuruluşlarının gündeme getirdiği konuları dikkate alması konusundaki çağrı yinelenmiştir.

CEDAW 39 No.lu Genel Tavsiye Kararı (GTK) (2023)

Tavsiye Kararı, yerli kadınlar ve kız çocuklarının haklarına odaklanmaktadır. Yerli kadınlar ve kız çocuklarının cinsiyet, etnik köken ve sosyo-ekonomik durumları gibi birçok kesişen ayrımcılığa maruz bırakıldığına dikkat çekilen 39 No.lu GTK’de, sistemden kaynaklanan adaletsizlikler, kültürel marjinalleşme ve kaynaklara erişim gibi faktörlerin de dezavantajlarından söz edilmektedir. 39 No.lu GTK’de eviçi şiddet, cinsel şiddet, insan ticareti ve yerli haklarını savunma çabalarıyla ilişkili şiddet dahil olmak üzere birçok şiddet

biçiminin sömürgecilik ve sonrasında yaşanan süreçlerde artışı aktarılmıştır. Kültürel faktörler, devlet ve kurumsal şiddet, adalete erişim eksikliği, ceza istisnası gibi eksiklikler nedeniyle bildirimin oldukça düşük olduğunun belirtildiği GTK kapsamında, konuyla ilgili yasal çerçevenin düzenlenmesi, adalete erişimin ve destek hizmetlerinin artırılması, eğitim ve farkındalığın artırılması, veri toplanması, yerli toplumlar ve uluslararası iş birliğinin artırılması tavsiye edilmiştir.

CEDAW 40 No.lu Taslak Genel Tavsiye Kararı (GTK) (2024)

Karar Alma Sistemlerinde Kadınların Eşit ve Kapsayıcı Temsili konusuna ayrılmıştır. Kadınların katılımını engelleyen faktörler arasında yer alan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve şiddete dikkat çeken 40 No.lu GTK kapsamında, siyasette kadınlara yönelik farklı şiddet biçimleri arasında ekonomik şiddet ile teknoloji aracılığıyla gerçekleşen şiddet biçimleri özel olarak gündeme getirilmiştir. Siyasetçi kadınlar, insan hakları savunucuları ve gazetecilerin toplumsal cinsiyetleriyle ilişkili olarak daha fazla şiddete maruz bırakıldıklarına da dikkate çeken taslak 40 No.lu GTK’nin 2024 yılının Eylül ayı içinde tamamlanması beklenmektedir.

Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Sözleşme ve Politika Belgeleri

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Eviçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

2011 yılında İstanbul’da imzalanan Avrupa Konseyi Sözleşmesi, bu alandaki en kapsamlı uluslararası sözleşme olarak nitelendirilmektedir. Avrupa Birliği’nde 1 Ekim 2023 tarihinde yürürlüğe giren sözleşme, Temmuz 2024 tarihi itibarıyla 37 ülke tarafından imzalanmıştır. İlk imzalayan ülke olan Türkiye’nin imzasını çekmesi (1 Temmuz 2021) Türkiye’de olduğu kadar Avrupa ülkelerinde de tartışmalara konu olmuştur. Bunun üzerine, Avrupa Konseyi ve GREVIO uzmanlar grubu, kadınlara yönelik şiddet ve eviçi şiddet ile mücadele çalışmalarına, sözleşmenin içeriğinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacak faaliyetler de eklemişlerdir. Bu kapsamda, sözleşme ile ilgili sorular/cevaplar, raporlar ve yasal çerçeveyi geliştirmeye yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Örneğin, 2023 yılında İstanbul Sözleşmesinin amacı, sözleşmeyle ilgili spekülasyonlar, yanlış anlaşılımlar, aileye karşı bir tehdit olmadığı, neden toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin tanım içerdiği gibi soruların yanıtları açıklanmıştır (Avrupa Konseyi, 2023).

GREVIO 1 No.lu Genel Tavsiye Kararı (2021)

İstanbul Sözleşmesinin izlenmesini yürüten uzman grubu GREVIO, ülkelere verdiği tavsiyelerin yanı sıra ilk kez 2021 yılında Genel Tavsiye Kararı yayınlamıştır. Bu kararın odağında kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutu yer almıştır. İstanbul Sözleşmesi’nde, dijital şiddet özel olarak belirtilmemiş, sadece ısrarlı takip başlığı altında çevrim içi şiddet

olarak yer almaktadır. 1 No.lu Genel Tavsiye Kararı ise çevrim içi ve teknoloji aracılığıyla kadınlara uygulanan şiddet konusunda İstanbul Sözleşmesi özelinde ülkelere verilecek tavsiyelere yer vermiştir (CoE, 2021).

Eviçi, Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Önlenmesi Bildirisi (Dublin Bildirisi) (2022)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2022 yılında Eviçi, Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Önlenmesi Bildirisi (Dublin Bildirisi) yayınlamıştır. İstanbul Sözleşmesi'nin amaçlarını destekleyen Dublin Bildirisinde, tüm üye devletler İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamaya, uygulamaya ve Sözleşmede öngörülen önlemleri tavizsiz yerine getirmeye ve şiddete karşı etkili politikalar geliştirmeye çağırılmaktadır. Dublin Bildirisi, Avrupa Konseyi'nin eviçi, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı kararlılığını ve bu konuda daha güvenli ve adil bir toplum oluşturma taahhüdünü ortaya koyması açısından önemlidir.

Kadınlara Karşı Ayrımcılık ve Şiddet Konusunda Bağımsız Uzman Mekanizmalar Platformu (EDVAW Platformu) (2022)

EDVAW Platformu, Birleşmiş Milletlerin kuruluşları ile uzmanlarını bir araya getiren bir platformdur. BM Kadınlara Yönelik Şiddet Özel Raportörünün inisiyatifiyle 2018 yılında kurulan Platform, kadınlara yönelik şiddet ile ilişkili mevcut uluslararası yasal ve politik çerçevenin uygulanmasının geliştirilmesi ve harmonize edilmesi amacıyla bu mekanizmalar arasındaki iş birliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Platform bünyesinde (1) CEDAW, (2) BM Kadınlara ve Kız Çocuklarına Karşı Ayrımcılık Çalışma Grubu, (3) GREVIO, (4) Amerika-Arasında İnsan Hakları Raportörünün Kadın Hakları Komisyonu, (5) Afrika’da Kadın Hakları Özel Raportörü, (6) Belem-do Para Sözleşmesi Takip Mekanizması Uzman Komitesi ve (7) BM Şiddet Özel Raportöründen oluşmaktadır. Covid-19 sonrasında çevrim içi ve teknoloji aracılığıyla kadınlara yönelik şiddetin endişe verici düzeyde artması ve ulusal sınırların ötesine taşmasıyla küresel bir müdahale gerektirdiğine dikkat çeken UN WOMEN raporlarını temel alan tartışmalar sonucunda, EDVAW Platformu bu konuda tematik bir rapor hazırlamıştır (UN WOMEN, 2021a; CoE, 2022). Kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutu tematik raporunda, bu şiddet biçiminin yeni bir olgu olmadığı, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, köklü kültürel normlar ile sistematik olarak kadınların yaşamında var olan diğer şiddet biçimleriyle benzerlikler taşıdığı belirtilmiştir. Çevrim içi ve çevrim dışı dünyalara nüfuz eden çoklu, birbiriyle ilişkili ve yinelenen şiddet biçimlerinin sürekliliğinin bir parçası olarak tanımlanan şiddetin dijital boyutu, bilişim ve iletişim teknolojileri ve yapay zekâ tarafından kolaylaştırılan veya yeniden şekillendirilen çok çeşitli istismar eylemlerini kapsayan dinamik bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle de belirlenen istismar biçimlerini gerçekleştirmenin yeni yolları gelişmekte ve teknoloji kullanımıyla birlikte gelişmeye devam etmektedir. Ayrıca, kapsamının geniş olduğu belirtilen dijital şiddetin, cep telefonları ve akıllı telefonlar, internet, sosyal medya platformları veya e-posta, coğrafi konum izleme cihazları, dronlar ve internete bağlı olmayan kayıt cihazları ve yapay zeka gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla kısmen veya tamamen işlenen, desteklenen

veya ağırlaştırılan, bir kadına kadın olduğu için uygulanan veya kadınları orantısız bir şekilde etkileyen cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemini içerdği de açıklanmıştır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği 2024/1385 Sayılı Kadınlara Yönelik Şiddet ve Eviçi Şiddet Hakkında Yönetmeliği (2024)

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 2024/1385 sayılı Kadınlara yönelik şiddet ve eviçi şiddet hakkında Yönetmeliği kapsamında, koruma ve destek hizmetlerine herkesin erişebilirliği, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, adalete erişim ve hukuki süreçlerdeki etkin korunma sağlanması, önleme ve farkındalığın artırılması, gerekli verinin toplanması ile politika ve yasaların değerlendirilmesine yönelik düzenli araştırmalar yapılması, uluslararası iş birliği ve uygulamaların izlenmesi ve raporlanması konularına vurgu yapılmıştır. Zorla evlilikler, rıza dışında mahrem görüntü paylaşımı, siber ısrarlı takip, siber taciz ve nefret ile şiddete siber teşvik ve kadın sünneti fiillerinin suç olarak tanımlanması ve bir yıldan beş yıla kadar hapisle cezalandırılabilmesi öngörülmektedir. Bu suçların, çocuk, mevcut ve eski eş/partner, kamu görevlisi, gazeteci veya insan hakları savunucusuna karşı işlenmesi ağırlaştırıcı sebep sayılmaktadır. Yönetmelik, özellikle izleme ve yasal düzenlemeler ile şiddetle mücadele uygulamalarının denetlenmesini ön plana çıkarmıştır. AB ülkelerine kapsamlı bir çerçeve sunan yönetmelik, şiddete maruz bırakılanların korunması, desteklenmesi, adalete erişiminin sağlanması ve toplumda farkındalığın artırılması için gereken adımları belirleyerek, bu önlemlere ilişkin detayların iç hukuka aktarılması için 3 yıl süre tanımaktadır. Bu yönetmelik, İstanbul Sözleşmesi’nde belirlenen standart ve ilkelerin AB düzeyinde somut ve bağlayıcı bir yasal çerçeveye oturtulmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Uluslararası Normlar

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konusundaki ilk haritalama raporunda eşitlik, ayrımcılık yasağı, insan onuruna saygı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme normları belirlenmiştir. 2018-2020 arasındaki dönemde eklenen uluslararası sözleşmeler ve politika belgelerinde aynı normlar tekrarlanmakla birlikte, özellikle ayrımcılık yasağı konusunda kesişimsel ayrımcılıklara dikkat çekilmesi nedeniyle bu norm genişletilmiştir. Ayrıca, eşitlik normu ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin büyük oranda birlikte vurgulanması nedeniyle daha önce ayrı sunulan bu normlar birlikte ele alınmıştır. Bu raporda da öncekilere benzer biçimde,

- 1) Eşitlik/toplumsal cinsiyet eşitliği
- 2) İnsan onuruna saygı
- 3) Şiddetsizlik
- 4) Kadınların güçlenmesi
- 5) Özen gösterme
- 6) Ayrımcılık yasağı/ kesişimsel ayrımcılık

normları dikkate alınmıştır. Şiddetsizlik normunun kapsamına çevrim içi/çevrim dışı şiddetsizlik dahil edilmiştir (Yüksel-Kaptanoğlu, 2018; 2020).

Uluslararası Standartlar ve Ölçütler

Daha önceki raporlarda da belirtildiği gibi CEDAW (1979) ve Genel Tavsiye Kararları, Pekin Eylem Planı (1995) ve sonrasında yapılan Pekin+5 toplantıları ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) (2015), bu alanda üretilecek göstergeler için en temel standartlardır. SKA göstergelerini kullanan Equal Measures 2030, Avrupa Birliği ülkelerinde veriye ilişkin standartlar geliştiren Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE), kadınlara yönelik şiddet biçimlerine ilişkin kavramlar ve veri üretme de etik kurallar konusunda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), BM kuruluşlarını içeren EDVAW, Uluslararası Kadın Araştırmaları Merkezi (ICRW) gibi kuruluşlar da standartların oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla çevrimiçi ortamlarda kadınlara yönelik şiddetin de artması, yeni şiddet biçimlerinin gündeme gelmesine neden olmuştur. Bunlar arasında, dijital şiddet, siber şiddet, çevrim içi şiddet, siber zorbalık, teknoloji aracılığıyla şiddet gibi kavramlar yaygın olarak kullanılmaktadır. ICRW, UN Women, UNFPA, EDVAW gibi kuruluşlar bu şiddet biçiminin ölçümüne yönelik çalışmalarını yürütmektedir. Örneğin, EDVAW Platformu, kadınlara yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin hazırladığı tematik raporda, çevrim içi ve teknoloji aracılığıyla şiddeti dört ana başlık altında ele almıştır:

- Teknoloji aracılığıyla kolaylaştırılan (casus yazılım, izleme cihazları gibi teknoloji destekli aletlerin kullanımıyla) taciz, şiddet veya istismar biçimleri (yakın ilişkili şiddetine benzer biçimde)
- Çevrimiçi ortamda meydana gelen ve orada büyüyen istismar (mahrem görüntülerin rıza dışı paylaşımı gibi görüntü temelli cinsel istismar biçimleri)
- Teknolojinin yeni bir istismar biçimi oluşturduğu istismar ve şiddet biçimleri (deepfake pornografi, metaverse’de dijital benliklere yönelik istismar gibi)
- Çevrim içi ortamın şiddet ve istismarın gerçekleşmesini sağlamak için kullanıldığı durumlar (sosyal medya kullanımının kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çeşitli cinsel şiddet biçimlerinin merkezinde yer alması (EDVAW, 2022: s.8).

EDVAW’ın çalışmasının yanı sıra 2022 yılında New York’ta bu alanda çalışan uzmanların bir araya geldiği bir toplantı ile teknoloji aracılığıyla kadınlara yönelik şiddet tanımı üzerinde çalışılmıştır. Toplantı sonucunda, TAKYŞ “bilgi iletişim teknolojileri veya diğer dijital araçlar kullanılarak işlenen, desteklenen, ağırlaştırılan veya güçlendirilen, fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal, siyasi veya ekonomik zararlar veya diğer hak ve özgürlük ihlalleri ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan her türlü eylem” olarak tanımlanmıştır (UN Women & WHO; 2022). Kadınlara yönelik şiddetin dijital platformlarda teknoloji aracılığıyla nasıl tanımlanacağına ilişkin çalışmalar halen devam etmektedir.

Türkiye’de Mevcut Durum Analizi: Normatif Politik Yapı

Yerel Mevzuatın ve Politika Belgelerinin İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Haritalaması

Bu bölümde, kamu kurumlarının kadınlara yönelik şiddet ile mücadele kapsamında yaptıkları mevzuata ilişkin değişiklikler, gelişmeler ile kurumların bu alandaki faaliyetleri aktarılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)

TBMM bünyesinde 2009 yılında kurulan KEFEK, sorun alanlarına ilişkin kurduğu Komisyonlar aracılığıyla konuyla ilgili uzmanların sunumları ve kurumlara ziyaretler aracılığıyla sorun alanına ilişkin rapor hazırlayarak TBMM Genel Kuruluna sunmaktadır. “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu” adıyla 2015 yılında kurulan Komisyon, 2021 yılında yeniden oluşturulmuştur. Araştırmanın raporu, 8 Mart 2022 tarihinde sunulmuştur. Bireysel başvuruları da kabul eden KEFEK Komisyonu’na, 27. Yasama döneminde 62 bireysel başvuru yapılmıştır. Başvurular arasında “iş yerinde psikolojik taciz, cinsel istismar, tehdit, saldırı fiillerine ilişkin iddialar, sigortalı olmadan önce yapılan doğumlar için borçlanma hakkının tanınmasına dair gerekli kanuni değişikliklerin yapılması ile maddi destek ve korunmaya ilişkin yardım talepleri” yer almıştır”. Ancak, şiddete ilişkin başvurulara dair daha fazla açıklama yer almadığı gibi, başvuru sonuçlarına dair açıklama da bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı

Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

10 Haziran 2020 tarih ve 31151 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 63 sayılı Kararname’nin amacı, suç mağdurlarına sağlanan hizmet ve yardımlara ilişkin görev, yetki ve sorumlulukların düzenlenmesidir. Kararname’de, eşitlik, insan onuruna saygı, dürüstlük ve mahremiyet ilkelerinin esas alındığı belirtilmekte; doğrudan ifade edilmese de şiddetsizlik normuna da vurgu yapılmaktadır. Kararnamenin 8. maddesinde, “ifade ve beyanların özel ortamda adli destek görevlisi aracılığıyla alınması amacıyla (adli destek ve mağdur hizmetleri) müdürlük bünyesinde adli görüşme odaları kurulur” denilmektedir. Ayrıca, Kararname’nin 9. maddesinin 1. fıkrasında, “cinsel suç mağdurlarının tekrarlanan mağduriyetini önlemek amacıyla, adli ve tıbbî işlemlerin bu alanda eğitilmiş görevliler tarafından tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla (Adalet) Bakanlığın talebi üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından cinsel suç mağdurlarına yönelik hizmet veren merkezler kurulur. Üniversiteler tarafından da bu merkezler kurulabilir” ifadesine yer verilmiştir. Kararname’nin ilkeleri arasında mahremiyet vurgusu yapılmasına rağmen, birim adında

“cinsel suç mağduru” ifadesinin kullanılması, başvuru yapanlar açısından rahatsız edici bir durum yaratmaktadır.

2023/16 sayılı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” başlıklı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

25 Kasım 2023 tarihinde 32380 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2023/16 sayılı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” başlıklı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” konulu genelge yürürlükten kaldırılmıştır. 2006/17 sayılı Genelge, kadınlara yönelik şiddetle mücadele alanında ilk kez kamu kurumlarına sorumluluk yükleyerek onları da mücadeleye dahil etmesi açısından tarihi bir önem taşımaktadır. 2023/16 Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi kapsam, içerik ve katılımcılık açısından önemli farklılıklar içermektedir.

Kapsam açısından: 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi dört bölüm ve 114 öneriden oluşurken, 2023/16 sayılı Genelgenin kapsamı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarında belirtilen konular ile sınırlıdır ve 17 öneriden oluşmaktadır. 2006/17 sayılı Genelge kapsamında Çocuğa Yönelik Şiddet (36 önlem), Kadına Yönelik Şiddet (54 önlem), Töre/Namus Cinayetleri (13 önlem), Medya ve Şiddet (11 önlem) başlıkları altında önlemler yer almaktadır. 2023/16 sayılı Genelge ise sadece kadınlara yönelik bir genelge olarak düzenlenmiştir. Çocuklar, kız çocukları, “töre/namus” cinayeti kavramı ile medya ve şiddet arasındaki ilişkiye yer verilmemiştir.

İçerik açısından: 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde her 4 başlık altında belirtilen çözüm önerilerinin hangi kapsamda, hangi kurumun sorumluluğunda ve hangi kurum/kuruluşlar ile iş birliği içinde gerçekleştirileceği detaylı olarak açıklanmıştır. Çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet ile namus/töre cinayetlerinin önlenmesinde koruyucu ve önleyici tedbirler, kurumsal hizmetler, eğitim, sağlık ve hukuk alt başlıkları gözetilmiş; medya ise ayrıca ele alınmıştır. Çözüm önerilerinin hayata geçirilmesinden sorumlu olan kuruluşlar ile iş birliğinde bulunacak kurum/kuruluşların her faaliyet için farklılaşması, önlemlerin başarısı ve izlenmesi açısından kolaylık sağlayan önemli faktörlerdir. Kadınların ve kız çocuklarının farklılıklarına da vurgu yapan 2006/17 sayılı Genelge’de, mevsimlik tarım işçisi ailelerden, kırsal alanda yaşayanlara, sığınmaevinde kalan kadınlardan, askerlikteki erkeklere kadar farklı gruplara yönelik faaliyetler belirtilmiştir.

Katılımcılık açısından: 2006/17 sayılı Genelge’de belirtilen önlemler ve öneriler, bu alanda çalışan tüm paydaşların görüşlerine dayanan TBMM Komisyon Raporunu temel alması nedeniyle, katılımcılık açısından tüm kesimleri kapsayan bir nitelikteydi. 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nde ise bu konuda bir açıklama bulunmamaktadır. Ayrıca, 2023/16 sayılı Genelge ile Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesinin adı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu olarak değiştirildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı 2024/6 Sayılı Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Genelgesi

15 Mayıs 2024 tarihinde 32547 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Genelge’de, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından yayınlanan Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi

Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028 belgesine atıfta bulunulmuştur. Genelge’de, bakan, bakan yardımcısı ile kamu kurum ve kuruluşlarının başkanları gibi üst düzey temsilcilerden oluşan, sekretaryasını ASHB’nin üstleneceği Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu oluşturulacağı belirtilmiştir. Çalışma usul ve esaslarını da kendisi belirleyecek olan Kurulun, aileye yönelik sorunların tespiti ve çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla çalışma grupları oluşturması ve ilgili kurum/kuruluşlar ile çalışması öngörülmüştür. Kurul tarafından hazırlanacak Yıllık Faaliyet Raporunda, faaliyetlere ilişkin sorumlu kurum ve kuruluşların yanı sıra bütçe tekliflerinin de belirtilmesi yer almaktadır. Genelge’de ayrıca, il düzeyinde İl Koordinasyon Kurulu oluşturulması ve İl Eylem Planı ile İl Yıllık Faaliyet Planı hazırlanması da bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı- On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028 tarihleri arasında yürütülecek faaliyetleri kapsamaktadır. Ailenin korunması ve güçlenmesi ile “milli, manevi ve ahlaki değerlerin” önemi birçok başlığının altında sık sık vurgulanmıştır. Aile ve Kadın başlıkları altında, şiddete ilişkin politika ve tedbirlerde “şiddetle mücadelede sıfır tolerans” ilkesinin benimseneceğine değinilmiştir. Aile içi şiddet, Aile başlığı altındaki 723 No.lu politika ve tedbir altında “aile içi şiddetin her türüyle mücadele edilecektir” biçiminde tanımlanmıştır. Kadın başlığı altında ise, 729 No.lu politika ve tedbir “kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır” biçiminde ifade edilmiştir. Yasal düzenlemelerin daha etkin uygulanması (729.1), koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilmesi (729.2), sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir veri toplanması, toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması (729.3) ve yeni teknolojiler dahil, medyanın kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranış oluşturma çabasının desteklenmesi (729.4) belirtilmiştir. Eğitim, istihdam gibi başlıklar altında hedef ölçütler belirlenmesine rağmen, şiddet alanında herhangi bir hedef belirlenmemiştir. Planda, eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve kadınların güçlenmesi normları yer alırken, insan onuruna saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve özen gösterme normlarına yer verilmemiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018 yılında Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (ÇSHAB) adıyla Çalışma Bakanlığı ile birleştirildi. Aynı yıl içinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olarak adı değiştirildi. 2021 yılında ise, Çalışma Bakanlığı’ndan ayrılarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oldu. Bakanlığın ismindeki değişimlerin misyon ve vizyona da yansıdığı bu değişiklikler sonucunda, Bakanlığın güncel misyonu “Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak” olarak ifade edilmiştir. 2018 yılındaki ÇSHAB’nin misyonunda yer alan özellikle “kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarının korunması, hak, fırsat ve imkandan eşit yararlanması, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yürütmek” ifadeleri ASHB kullanılmadı.

Bakanlığın vizyonu da “toplumun her bir ferdine ulaşarak etkin sosyal hizmet sunumuyla ülkemizin sosyal kalkınmasında öncü kurum olmak” biçiminde ifade edildi.

2021/5 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi

ASHB’ye bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün (KSGM) bu alandaki görevlerini belirten 2021/5 sayılı Genelge, 16 Haziran 2021 tarihinde yayınlanmıştır. Genelge’de, ASHB’nin aşağıda belirtilen alanlarda gerçekleştirmesi gereken 67 faaliyet tanımlanmıştır:

- Şiddet mağdurlarına etkin hizmet sunumu ve korumanın sağlanmasında kurumsal kapasitenin geliştirilmesi (22 faaliyet),
- 6284 sayılı Kanun kapsamında ASHB görev ve sorumluluklarının etkin biçimde yerine getirilmesi (27 faaliyet),
- Şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin artırılması (9 faaliyet),
- Şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalığın artırılması (9 faaliyet).

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)

İlk kez 2007 yılında hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planının ikincisi 2012-2015, üçüncüsü 2016-2020, dördüncüsü ise 2021-2025 yıllarındaki faaliyetleri kapsayacak biçimde hazırlanmıştır. Dördüncü Ulusal Eylem Planı’nda, 2018 yılında hazırlanan “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’na (2018-2023) referans verilmiş; kadınların eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya alanlarında güçlenmesinin şiddet ile mücadeleye katkısı olacağı belirtilmiştir. Eylem Planında ise, adalete erişim ve mevzuat, politika ve koordinasyon, koruyucu önleyici hizmetler, toplumsal farkındalık ile veri ve istatistik olmak üzere 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet yer almaktadır. Eylem Planındaki faaliyetlere ilişkin performans göstergeleri de tanımlanmıştır. Bu göstergeler, büyük ölçüde yapılan faaliyetlerin sayısı ve bu faaliyetlere katılan kurum ve kişi sayılarına odaklanmaktadır. 2022 yılından itibaren, yıllık olarak gerçekleştirilecek faaliyetler, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları olarak yayınlanmaktadır. Ancak, önceki yılın faaliyetlerinin takibini kolaylaştıracak ve kamuoyuyla paylaşılacak bir yayın bulunmamaktadır. Ailenin korunmasının önemine vurgu yapan IV. Ulusal Eylem Planı’nın, yerelde daha etkin uygulanması amacıyla İl Eylem Planlarının 81 ilde hayata geçirilmesi planlanmıştır. İstanbul Sözleşmesi’nden çıkılmasından sonraki ilk plan olan 2021-2025 Eylem Planı’nda sözleşmeden hiç bahsedilmemiştir.

2018 yılından beri en kısa zamanda uygulanacağı belirtilen “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Eylem Planı” halen yayınlanmamıştır. Bakanlığın “erken ve zorla evlilik” olarak tanımladığı, 18 yaşından önce gerçekleşen çocuk evliliklerini de kapsayan ‘planlanan’ eylem planına ilişkin açıklama, en son Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda (2018-2023) belirtilmiştir (KSGM, 2018). Şiddet biçimlerinden çocuk yaşta ve zorla yapılan evlilikler ile mücadele amacıyla ulusal bir eylem planı yerine, il düzeyinde eylem planları hazırlanması tercih edilmiş gibi görünmektedir. KSGM, 2022 yılında 23 ilde ‘Erken ve Çocuk Yaşta Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı’nın yürürlüğe konduğu belirtilmektedir.

Depremden etkilenen 5 ilde de hazırlıkların başladığı ve mevcut Eylem Planı olan il sayısının 25 olduğu belirtilmiştir (KSGM, 2024).

Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028

Bakanlığın aile kurumunu güçlendirmeye ilişkin olarak yürüttüğü çalışmaları kapsamında hazırlanan belge, küresel değişim ve toplumsal yaşamdaki farklılıklardan etkilenen aile kurumunun ‘ciddi tehdit ve risk’ altında olduğu öngörüsüyle hazırlanmıştır. Aile açısından yaşanan sorunların ‘tek kişilik hanelerin çoğalması, boşanmaların artması, ilk evlenme yaşının ilerlemesi, evlilik oranları ve çocuk sayısının azalması’ olarak tanımlandığı Eylem Planında, ‘bireyselliğin ön plana çıkması, yaşam kurgusunun haz ve hız eksenine evrilmesi, aile bağlarının zayıflaması’ ile tek tipleştiği öne sürülmektedir. Şiddetsizlik normunun yer aldığı belgede, ‘Ailemiz İstikbalimizdir’ mottosu ile temel değerlerin korunması ve nesillere aktarılmasını benimsenmektedir. Eylem Planı, Küresel Riskler ve Demografik Dönüşüm Karşısında Ailenin Korunması, Ailelerin Refah Düzeyinin Yükseltilmesi, Aile Odaklı Sosyal Politika ve Hizmetlerin Etkinliğinin Artırılması, Dijitalleşme Sürecinde Ailenin Desteklenmesi, Aileye Duyarlı Çevre Politikaları ile Ailelerin Afet ve Acil Durumlara Dayanıklılığının Artırılması alt başlıklarından oluşmaktadır. İlk alt başlık altındaki ikinci stratejik hedef ‘aileyi tehdit eden şiddet, zararlı akımlar ve alışkanlıklarla mücadelenin güçlendirilmesi’ olarak belirlenmiştir. Bu hedef kapsamında ‘küresel cinsiyetsizleştirme’ projelerine yönelik bir strateji belgesi oluşturulacağı belgesi, toplumsal cinsiyet eşitliği karışıklığına bir örnektir. Aile içi şiddete ilişkin analiz yapılacağı vurgusunun yapıldığı belge içinde, kadınlara yönelik şiddete değinilmemiş; kadın kelimesi aileyi oluşturan ve evliliğin bağını kuran, ‘kadın ve erkek’ ve “kadın başına doğum sayısı” ile ele alınmıştır.

Kadınlara Yönelik Şiddet ile İlgili Araştırmalar (ASHB-KSGM)

Ülke genelinde kadınlara yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığı başta olmak üzere şiddetin kadınların sağlığı üzerindeki etkileri, sonuçları, mücadele yöntemleri ve kadınların tutumlarını ortaya koymak amacıyla 2008 ve 2014 yıllarında iki araştırma yürütülmüştür. KSGM’nin yararlanıcı kurum olduğu Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmalarının Dünya Sağlık Örgütü’nün kullandığı araştırmanın Türkçeye uyarlanması, soru kağıdının hazırlanması/geliştirilmesi/bilgisayar ortamına aktarılması, saha ekiplerinin seçimi/eğitimi/koordinasyonu, saha çalışmasının yapılması, veri analizi ve rapor yazımı ile sonuçların yaygınlaştırılmasından Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü sorumlu olmuştur. Araştırmaların verisi, Resmi İstatistik Programına dahil edilmiş, KEFEK tarafından hazırlanan Komisyon Raporunda, araştırmadan sorumlu kurum olarak Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü belirtilmiştir (TBMM, 2022). Ancak, araştırma verisinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından toplanacağı ve üniversitelerin diğer faaliyetlerinden sorumlu olacakları bir format değişikliği ile TÜBİTAK çağrısına çıkılmıştır. 2024 yılında yapılacağı belirtilen araştırmanın, 2023 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2023 yılının Mayıs ayında kurulan Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Covid-19 salgınının kadınlara yönelik şiddet üzerindeki etkilerinin ortaya konması amacıyla Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) tarafından 2021 yılında gerçekleştirilen ve raporu tamamlanan “Önleme, Müdahale ve

Politika Boyutlarıyla Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Covid-19 Salgınının Etkileri Araştırması” kamuoyu ile hala paylaşılmamıştır.

Depremden Etkilenen Bölgede Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Önleyici ve Koruyucu Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi (ASHB-KSGM)

Avrupa Birliği (AB) Delegasyonu (IPA-II) kapsamında desteklenmesi planlanan projenin amacı depremin etkilediği hizmet kapasitesinin güçlendirilmesidir. Depremlerden etkilenen Hatay ve Adıyaman ile deprem sonrası yoğun göç alan İstanbul ve Kocaeli illerinde “kadın konukevi” inşa edilmesi planlanmaktadır. Depremden etkilenen 15 ilde ise, ŞÖNİM ve ‘kadın konukeleri’nin güçlendirme, bakım, onarım ve tadilatlarının karşılanması ile eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinin öngörüldüğü belirtilmektedir.

Kadın Konukelerinin Kurumsal Kapasitesinin ve Hizmet Süreçlerinin Etkinliğinin Artırılması Projesi (ASHB-KSGM)

IPA-II kapsamında desteklenmesi planlanan bu projenin amacı, ‘kadın konukelerindeki hizmetlerin etkinliğinin artırılması için başvuru nedenlerine ilişkin ihtiyaç analizi hazırlanması; analiz sonuçlarına uygun sosyal hizmet modellerinin oluşturulması/geliştirilmesidir. Hizmet alan kadınların demografik özelliklerinin yanı sıra temel bilgilerine ilişkin veri sisteminin oluşturulması da projenin hedefleri arasındadır. Projenin, ‘kadın konukevi’nden ayrıldıktan sonra kadınların yaşamlarını destekleyici mekanizmalar oluşturulması açısından da katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

Child Guarantee Projesi (ASHB-ÇHGM)

Bakanlığın Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı başka bir IPA-II kapsamında desteklenmesi planlanan projesi, çocukların sosyal koruma, sosyal refah ve sağlık hizmetleri, eğitim, erken çocukluk eğitimi ve bakımı, yeterli barınma, sağlık ve beslenme erişimlerinin Avrupa Çocuk Garantisinin hedeflerine ulaşmasını hedeflemektedir. ‘Kadın konukevi’nde kalan çocukların da projeden yararlanması öngörülmüştür. Konukelerinde çocuk dostu alanlar oluşturulması, personele yönelik eğitimler düzenlenmesi ve iyi uygulama örnekleri doğrultusunda “konukelerinin” ihtiyaç analizlerinin yapılması proje kapsamındadır.

‘Kadın Konukeleri’ Yapımına İlişkin Projeler

ASHB’nin ‘kadın konukelerinin’ sayısını artırmak amacıyla yürüttüğü projeler kapsamında 2020 yılında 4, 2021 yılında 9 ve 2022’de ise 4 adet olmak üzere toplam 17 “kadın konukevi”, ihtisaslaşmış kadın konukevine dönüştürülmüştür. İstanbul’daki bir kadın konukevi ise, 12 yaş üstü ve erkek çocuğu olan “kadın konukevi” olarak ihtisaslaştırılmıştır.

Ayrıca, Diyarbakır Valiliğinin desteğiyle 40 kişilik kapasiteli kadın Yüksek Can Güvenliği Riski Bulunan Kadınlara Yönelik Kadın “Konukevi” yapılması ve özellikle can güvenliği açısından riskli olan kadınlara hizmet verilmesi planlanmıştır. Konukevi projesi 2022-2024 yılları yatırım programı kapsamındadır ve ihalesi tamamlanmıştır. Sivas’ta ise 2022-2024 yatırım programına dahil edilen bir “Güvenlik Riski Bulunmayan Kadınlara (Barınma) Yönelik Kadın “Konukevi” Projesinin de Sivas Belediyesinin desteğiyle yapılması planlanmıştır.

Alo-183 Sosyal Destek Hattı

ALO 183 sosyal destek hattı, aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınları dahil olmak üzere geniş bir kitleye rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Özel olarak kadınlara karşı şiddete yönelik hizmet sunmak üzere kurgulanmamış olan telefon hattına, şiddet, istismar, ihmal ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi konusunda başvurular da yapılmakta ve kolluk kuvvetleri ile ilde görevli acil müdahale ekip sorumlusuna yönlendirilmektedir. 2020 yılında hizmet hattına 0 (501) 183 0 183 iletişim numarası aracılığıyla WhatsApp üzerinden ulaşılabileceği de belirtilmiştir. Alo 183, 7 gün 24 saat Arapça ve Kürtçe dillerinde de hizmet veren, işitme engelliler için 3G özelliği olan bir telefon hattı olarak hizmet sunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet nedeniyle yapılan başvuru sayısı paylaşılmakla birlikte, bu başvuruların toplam içindeki payı verildiğinden, kadınlara yönelik şiddete ilişkin özel bir hatta olan ihtiyaç görünmemektedir. Ayrıca, başvuru sayıları yıllık olarak paylaşılmadığından, sistematik bir izleme yapılması zorlaşmaktadır.

Protokoller

Veri entegrasyonunun sağlanması amacıyla 2020 yılından itibaren Jandarma Genel Müdürlüğü (JGM) ve İçişleri Bakanlığı ile protokol imzalanmasına devam edilmiştir. ASHB’nin 2020 yılında JGM ile imzaladığı ‘Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu’ elektronik olarak paylaşımaya başlanmıştır. Bakanlık 2022 yılında ‘Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Arasında Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği’ adlı protokol ile şiddet nedeniyle verilen gizlilik kararlarının Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne (NViGM) aktarılmasını amaçlamıştır. Ayrıca, Bakanlığın 2017 yılında İçişleri Bakanlığı ile imzaladığı “şiddet olayları kayıt formu ve tedbir kararlarına ilişkin verilerin elektronik olarak paylaşımı” protokol kapsamındaki çalışmaların 2023 yılında tamamlandığı belirtilmiştir (KSGM, 2023: 85). ‘Erken yaşta ve zorla evlilikler’ ile mücadele amacıyla ASHB ile UNICEF ortaklaşa “2023-2024 Ortak Çalışma Planı” hazırlamışlardır. Plan kapsamında, Bakanlığın kurumsal kapasitenin artırılması için ‘kadın konukevi’, ŞÖNİM ve Sosyal Hizmet Merkezi (SHM) şiddetle mücadele irtibat noktalarında eğitimler başta olmak üzere çeşitli çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir. Şiddete maruz bırakılma sonrasında sağlık raporu alınan kurum olan Adli Tıp Kurumları, Türkiye’de 76 il ve 31 ilçede hizmet sunmaktadır.

İçişleri Bakanlığı

6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik

Elektronik kelepçe uygulamasına ilişkin olarak 2021 yılında Bakanlığın Güvenlik ve Acil Durum Koordinasyon Merkezi (GAMER) bünyesindeki Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı’na bağlı olarak ‘Elektronik İzleme Merkezi’ kurulmuştur. Yönetmelik ile izleme sürecinin nasıl yürütüleceği açıklanmaktadır. İzleme Merkezi amiri, izleme personeli ve uygulama ekibi olarak tanımlanan çalışanların görev ve sorumluluklarının yer aldığı Yönetmeliğe göre, Merkez 7 gün 24 saat izlenerek, ihlal durumu söz konusu olduğunda önce failin ihtar edilmesi, devam etmesi halinde de ilgili kolluk birimleri ile irtibata geçilerek müdahale edilmesi sağlanır. Aynı zamanda, şiddete maruz bırakılan kişi de bilgilendirilerek güvende olduğu teyit edilir. Yönetmelik, Aile Mahkemesi hakimleri tarafından verilen teknik yöntemle takip kararın izleyecek personelin ‘gerekli vasıflara sahip, yeterli sayıda izleme personeli’ olarak belirtilmiş, gerekli vasıflar ve sayı konusunda bir açıklama getirilmemiştir. ŞÖNİM ve ASH İl Müdürlükleri, kolluk kuvvetleri ile irtibat halinde çalışan merkezdeki verinin ASHB ve ilgili kuruluşlar ile paylaşılacağı da belirtilmektedir.

Kadın Acil Destek Uygulaması (KADES)

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün (EGM) kolluk kuvvetlerine erişimi hızlandırması amacıyla sadece kadınlara yönelik bir mobil aplikasyon uygulaması olan KADES, Mart 2018 tarihi kullanılmaya başlamıştır. İçişleri Bakanlığının Temmuz 2024 tarihinde basına verdiği bilgiye göre, KADES uygulamasını 6 milyon 597 kişi indirmiş ve 1 milyon 219 bin ihbarda bulunulmuştur. Uygulama, Türkçe dışında Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerinde de hizmet sunmaktadır.

Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı’nda, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı (ADMH), Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (GTGM), Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (ASİGM), Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü (BİGM) ve Eğitim Dairesi Başkanlığı (EDB) ile Türkiye Adalet Akademisi (TAA) kadınlara yönelik şiddet ile mücadele alanında hizmet sunmaktadır.

Türk Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler

Türk Ceza Kanunu’nda kadınlara yönelik şiddet ile ilgili değişiklikler kapsamında 8 Temmuz 2021 tarihinde bazı değişiklikler yapılmıştır. 7331 sayılı Kanun ile TCK’nın 82. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “eş” ibaresi, “eş, boşandığı eş” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, “kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının boşanılan eşe karşı işlenmesi” nitelikli hâl olarak düzenlenmiş ve cezayı artıran sebep olarak değerlendirilmiştir.

27 Mayıs 2022 tarihinde 7406 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile de kadınlara karşı kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence, eziyet suçlarında cezalar artırılmıştır. Ayrıca, kadınlara yönelik “ısrarlı takip eylemleri” başka suçlar kapsamında alınarak 123/A maddesi ile ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve kadınlara yönelik suçlar nedeniyle vekili olmayanlara avukat görevlendirilmesi isteme hakkı tanınarak ücretsiz adli yardımın kapsamı da genişletilmiştir (KSGM, 2023).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler (7331 ve 7406 sayılı Kanunlar)

2004 yılında kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), cezanın nasıl verileceğine ilişkin kuralları ve kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenler. CMK’ya 26 Mayıs 2022 tarihinde 7406 sayılı Kanun ile bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Tutuklama nedenleri başlığı altındaki (Madde 100), nedenlerin yer aldığı 3 No.lu fıkrasındaki tutuklama nedenleri arasına “(i) Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçu” eklenmiştir. Kamu Davasına Katılma (ikinci kısım) başlığı altındaki Katılanın Hakları (Madde 239), (1) No.lu fıkrasındaki “cinsel saldırı suçu ile” yerine “cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve” ifadesi olarak değiştirilmiştir. Böylece, suçun kapsamı genişletilmiş ve kadınlara ve çocuklara yönelik suçlar özel olarak vurgulanmıştır.

İnsan Hakları Eylem Planı (İHEP)

“Özgür Birey, Güçlü Toplum; Daha Demokratik Bir Türkiye” alt başlığıyla hazırlanan Eylem Planı, 2021 yılının Mart ayında yayımlanmıştır. Eylem Planında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik normları yer almakta; dolaylı olarak kadınların güçlenmesi normuna da değinilmektedir. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve özen gösterme normlarına yer verilmemiştir. Plan kapsamında 11 temel ilke, 9 amaç, 50 hedef ve 393 faaliyet bulunmaktadır. Plandaki faaliyetlerin, Cumhurbaşkanlığı koordinasyonunda oluşturulacak “İzleme ve Değerlendirme Kurulu” tarafından izleneceği ve ilgili bakanlıklar ve kuruluşların İnsan Hakları Daire Başkanlığı’na 4 aylık dönemler halinde faaliyet raporu sunacakları belirtilmiştir. Yıllık faaliyetleri içeren Yıllık Uygulama Raporlarının ise, TİHEK ve KDK tarafından değerlendirmesinin ardından TBMM ve Cumhurbaşkanlığına sunulacağına İHEP’te yer verilmiştir. Yıllık faaliyetlerin Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyu ile paylaşılacağı da ifade edilmiştir. İzleme faaliyetlerinin takip edilmesini kolaylaştırmak için bir web sitesi hazırlanmıştır. Ancak, aradan geçen 3 yıldan uzun bir süre içinde izlemeye ilişkin herhangi bir rapor yayınlanmamıştır. Konuyla ilgili web sayfasındaki en güncel haber, 30 Haziran 2022 tarihinde kurulun yedinci izleme toplantısını yaptığına ilişkindir. Demokrasi ve Atılım Partisi, 2 Mart 2021-30 Mart 2023 tarihleri arasında belirlenen faaliyetlere yönelik bir Takip çalışması yaparak yayınlamıştır. Takip raporunda, 2 yıl içinde tamamlanması gereken 285 hedeften 111’inin tamamlandığına değinilmiştir. “Cinsel saldırı mağduru kadınların ikincil örselenmelerini önlemek amacıyla hastanelerde oluşturulan özel merkezler/kadın destek birimleri yaygınlaştırılacaktır” faaliyetinin hiçbir hastanede

uygulanmadığı belirtilmiştir. Öte yandan, “şiddet mağduru kadınların hak arama yollarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için Ceza Muhakeme Kanunu 234’üncü maddesi uyarınca avukat görevlendirilmesi imkânı getirilecek, adli yardım hizmetlerinden yararlanma koşulları kolaylaştırılacaktır” ve “aile içi şiddet ve kadına karşı şiddetten kaynaklanan suçların etkin bir şekilde soruşturulması amacıyla kurulan özel soruşturma büroları ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır” ile “adli destek mağdur hizmetleri müdürlükleri yaygınlaştırılacaktır” faaliyetlerinin ise gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Eylem Planının somut faaliyetler ile izlendiği belirtilse de, Eylem Planında yer alan faaliyetlerin göstergelere dönüştürülmesi, izlemenin daha kolay, anlaşılır ve net olarak olmasına katkı sağlayacaktır. Öte yandan, izleme faaliyetlerinin belirlenen aralıklar ile kamuoyu ile paylaşılması da Adalet Bakanlığı’nın taahhüt ettiği görevi yerine getirmesi açısından önemlidir.

Cumhuriyet Başsavcılığı

Şiddete maruz bırakılanlar, doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesindeki Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarına başvuru yapmaktadır. Büronun görevi, şiddet suçlarına ilişkin soruşturmaları takip etmek, sonuçlandırmak, tedbir kararlarının uygulanmasını denetleme görevlerini üstlenmektedir. İnsan Hakları Eylem Planı’nda da belirtildiği gibi, sayısının artması amaçlanan bu büroların sayısı, Temmuz 2023 tarihi itibarıyla 81 il merkez adliyesi ile il merkezi olmayan 144 ilçe adliyesi olmak üzere toplam 225’e ulaşmıştır. Büro olmayan yerlerde Cumhuriyet savcıları bu görevleri üstlenmektedir.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı (ADMH)

Başkanlık, 2020 Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ana hizmet birimi olmuştur. Böylece Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kurulmuştur. Temmuz 2023 itibarıyla 161 adliyede müdürlük bulunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetle mücadele alanında uzman birimler oluşturmak amacıyla yapılan çalışmalara bağlı olarak 2022 yılının Ağustos ayında ADMH bünyesinde Kadın Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuş ve adli süreçte kırılgan gruplara ve suç mağdurlarına destek sunmak üzere adliyeler bünyesinde Adli Destek ve Mağdur Merkezleri oluşturulmuştur. Söz konusu merkezlerde mağdurlara gerekli uzman personel tarafından adli sürece ilişkin psiko-sosyal destek hizmeti sunulmaktadır.

Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde oluşturulan Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları, 81 ilde ve il merkezi olmayan 134 ilçe adliyesinde faaliyettedir. Böylece, soruşturmaların Cumhuriyet başsavcıları tarafından yürütülmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, ifade ve beyanların özel ortamlarda alınması amacıyla oluşturulan Adli Görüşme Odaları (AGO), şiddete maruz bırakılan ile sadece adli görüşmecinin bir odada bulunduğu, görüntünün eş zamanlı olarak mahkeme salonuna aktarıldığı odalardır. 2017 yılında başlayan uygulama, fail ile yüz yüze gelmesi zararlı olabilecek cinsel ve aile içi şiddete maruz bırakılanlar, tanıklar, suça sürüklenen çocuklar, engelli bireyler, yaşlılar, yabancı ve diğer kırılgan gruplar için kullanılmaktadır. Şubat 2024 itibarıyla, 81 ildeki 162 adliyede toplam 170 AGO bulunmaktadır. 2023 yılında AGO’larda 28.679 ifade ve beyan işlemi yapılmıştır. AGO’larda görevli uzmanlara yönelik meslek içi eğitimlerde düzenlenmektedir (Adalet Bakanlığı, 2024).

Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu

Temmuz 2023 tarihi itibarıyla, Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde kurulu Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarının sayısı artırılmıştır. 81 il merkez adliyesi ile il merkezi olmayan 144 ilçe adliyesi olmak üzere toplam 225'e ulaşmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Şiddet uygulayan hükümlü ve tutuklulara yönelik psikolojik ve sosyal sorunların çözümüne yönelik uygulanan programlar arasında Öfke Kontrolü Programı da yer almaktadır. KEFEK raporuna göre 2020 yılında açılan 149 Öfke Kontrolü Programına 1365 hükümlü/tutuklu; 2021 ilk yarısında açılan 23 programa ise 275 hükümlü tutuklu katılmıştır. Ayrıca, Kadın Hükümlü Tutuklular ile Çalışan Personelin Uzmanlaşmasına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programları düzenlenmektedir.

Bakanlığın kadın cinayetleri ve kadınlara yönelik şiddete ilişkin istatistiklerin üretilmesinden sorumlu birimi Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüdür. Müdürlük, UYAP üzerinden elde ettiği verileri mevzuatta yer alan kişilere karşı işlenen suçlara maruz bırakılanlar ile kadın cinayeti/ KYŞ istatistiklerinin üretilmesi için çalışmalarını devam ettirdiği belirtmektedir. Ayrıca 2022-2023 dönemi için Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile kadın, aile içi şiddet, çocuk, yaşlı ve engelli hakları konulu hukuk kliniği çalışması yürütülmüştür.

Projeler

2020 yılının sonunda başlayan Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi, 2022 yılında tamamlanmıştır. KYŞ alanında görev yapan tedbir hakimleri, soruşturma bürolarında çalışan Cumhuriyet savcılar, ŞÖNİM ve kolluk personeline yönelik kurumlar arası iş birliğini artırma amacıyla koordinasyon düzenlenmiş ve 140 personele yönelik eğitimler düzenlenmiştir.

Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi, Adalet Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) iş birliği ile Mart 2022-Nisan2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Proje kapsamında, Aile Mahkemesi/Asliye Hukuk Mahkemesinde görev yapan 63 hâkimin katıldığı çalıştay düzenlenmiştir ve “Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı” hazırlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı’nda kadınlara yönelik şiddet ile ilgili faaliyetler Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM), Halk Sağlığı GM, Kamu Hastaneleri (KHGM), Acil Sağlık Hizmetleri

(ASHGM) ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Genel Müdürlüklerin sorumlulukları farklıdır. Bakanlık birimleri arasındaki koordinasyon, diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği ve mevzuata ilişkin çalışmalar SHGM tarafından yürütülmektedir. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 9. maddesinde belirtilen “Cinsel Suç Mağduru Tıbbi Destek Birimlerinin” koordinasyonu da SHGM’nin sorumluluğundadır. Bu birimlerin, öncelikle İstanbul’da 2, Ankara, İzmir ve Gaziantep illerinde 1’er tane kurulması planlandığı ve İl Sağlık Müdürlüklerine de bildirimde bulunulduğu belirtilmektedir (TBMM, 2022). Ancak, aradan geçen 4 yıl içinde herhangi bir birim kurulmamıştır. HSGM, şiddetin önlenmesi için farkındalık artırma ve müdahale kapasitesini geliştirme çalışmalarından sorumludur. KHGM, şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri üstlenmektedir. ASHGM ise şiddete maruz bırakılanlara her türlü sağlık hizmetini sunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)

Milli Eğitim Bakanlığı, ASHB - KSGM tarafından hazırlanan şiddetle mücadele eylem planları ile koordinasyon ve strateji belgelerindeki paydaşlardan biridir. Okullaşma oranlarının artırılması, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesiyle ilişkili konularda farkındalık artırmaya yönelik seminer, çalıştay, danışmanlık ve eğitim çalışmaları yürütülmesi kadınlar ve kız çocukların güçlenmesi açısından etkili faktörler arasındadır. Ayrıca, şiddete maruz bırakılan çocuklara yönelik tedbir kararlarına ilişkin danışmanlık hizmetleri ile “kadın konukevlerinde” annesiyle kalan çocukların eğitimlerinin devamlılığı sağlanmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

TÜİK; kamu kurumları ve üniversiteler tarafından üretilen istatistikleri derleyen ve yayınlayan kurum olarak, toplumsal cinsiyet istatistiklerinin geliştirilmesi ve göstergelerin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Kurumlar ve üniversiteler ile yapılan protokoller uyarınca Resmi İstatistik Programına dahil edilen birçok istatistik gibi, kadınlara yönelik şiddet verisi ASHB-KSGM’nin yararlanıcı kurum olduğu 2008 ve 2014 yıllarında HÜNEE tarafından gerçekleştirilen araştırma verisidir. TÜİK her yıl Mart ayında evlenme, ölüm gibi idari kayıt sisteminden gelen istatistikleri de içerecek biçimde Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri adıyla güncel istatistikleri yayınlamaktadır. Kurumun web sayfasında Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti yayınlanmaktadır. Ayrıca BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri 52 Minimum Gösterge Seti ile SKA göstergelerinin derlenmesi ve yayınlanması da TÜİK’in sorumluluk alanındadır.

Diğer Kamu Kurumları

Diyanet İşleri Başkanlığı

İlk güncelleme raporunda belirtildiği gibi, 2020-2021 Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Koordinasyon Planı kapsamında Diyanet İşleri Başkanlığı’na, kadınlara yönelik şiddet konusunda farkındalık artırma ve bilinç yükseltme konusunda önemli bir sorumluluk verilmiştir. Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması Projesi kapsamında konferans ve seminerler, vaaz ve hutbeler, paneller, kahvehane sohbetleri, fabrika ziyaretleri, Cuma vaazlarında şiddetin önlenmesine yönelik dini açıklamalar yapılmıştır. DİB, “Şiddet İnsan Onuruyla Bağdaşmaz” konulu konferanslar ile erbaş, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma görevlilere “Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dinî Referanslar” seminerleri düzenlenmiştir. Adalet ve merhamet ilkeleri doğrultusunda yapılan çalışmaların devamlılığı amacıyla, 2022 yılında da iş birliği protokolü imzalanmıştır. “Kadın konukevlerinde” kalan kadınlara yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)

Kurumun İnternet Bilgi İhbar Merkezine bağlı olarak oluşturulan İhbar Web internet sayfasında intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu, uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş gibi başlıklar altında hangi internet adresinde bu eylemlerin yapıldığının şikâyet edilmesi 2007 yılından beri mevcut olmakla birlikte, dijitalleşmenin artmasıyla birlikte güvenli internet kullanımı için daha çok önem kazanmaktadır.

Radio ve Televizyon Üst Kurulu

25 Nisan 2024 tarihinde "Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler" tanıtımına yönelik bir toplantı gerçekleştirdi. Kadınlara yönelik şiddetin normalleştirilmesini önlemeyi amaçlayan bu ilkeler büyük oranda gündüz kuşağı programlarına yönelik olarak uygulanacak. Sekiz maddeden oluşan etik ilkeler, “mağduru değil, faili göster; şiddeti meşrulaştırma; saygın değil, suçlu; mücadeleyi destekle; çocuklara örnek ol; güçlü kadını anlat; kadını güçlü anlat; cezayı yayınla; adalet göster ile destek al destek ver” başlıklarından oluşuyor.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)

TİHEK; 6-7 Şubat 2023 depremlerinden sonra deprem illerindeki kurum ve kuruluşlara çeşitli ziyaretlerde bulunmuştur. Mart 2023 tarihli Deprem Sonrası Durum ve Afet Yönetimine İlişkin İnsan Hakları Temelli İzleme Faaliyetleri raporu, deprem sonrası durum ve afet yönetimine ilişkin insan hakları izleme kontrol listesi içermektedir. Çocuk hakları, eğitim

hakkı, kadın hakları, yaşlı hakları, engelli hakları, ayrımcılık yasağı, gıda hakkı, konut ve barınma hakkı, temizlik ve hijyen, sosyal güvenlik hakkı, şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim, afet yönetim planları, politikalar ve planlar alt başlıklarından oluşmaktadır. Kadın hakları başlığının altında, kadınlara yönelik cinsel şiddete uğrama durumu ile kadınlara yönelik şiddete ilişkin şikâyet birimlerinin oluşturulmasının izleme soruları olduğu belirtilmektedir. İnsan Hakları İzleme Kontrol Listesi, Nepal İnsan Hakları Komisyonu’nun göndermiş olduğu “Human Right Mobile Camp” broşürü referans alınarak hazırlandığı belirtilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu

Kamu Denetçiliği Kurumunun (KDK) 2024-2026 Stratejik Planı’nda, “kişi haklarının korunmasını sağlamak ve idarenin işleyişine katkı sunmak, hak arama kültürünü yaygınlaştırmak ve kurumsal yapılandırmayı güçlendirmek” amaçları tanımlanmıştır. 2013 yılından itibaren bireysel şikâyet başvuruları alan KDK’nın misyon ve vizyonu güncellenmiş, stratejilere yönelik performans göstergeleri eklenmiştir. İlk izleme raporuna benzer biçimde, toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna yer verilmeyen Stratejik Plan’da, 2026 yılına kadar başarılması hedeflenen temel performans göstergeleri belirlenmiştir. Göstergeler arasında, başvuru sayısındaki artış, kabul edilebilir başvuru oranı, özel rapor sayısı, kurumun tanınırlık oranı, çalıştay, rapor, eğitim gibi sayıların yer almaktadır.

Kadın Örgütleri, Hak Temelli STK’lar, LGBTQİ+ Örgütler ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesinden imzasını geri çekmesiyle ilgili başlayan tartışmalar ve 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Sözleşmeden çıkılması son dört yıldaki etkili mücadele alanı olmuştur. Bu süreçte, kadın örgütleri, LGBTQİ+ örgütler, meslek örgütlerini bir araya getiren çeşitli platformlar oluşturulmuş ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadeleye yeni örgütler katılmıştır. Son dört yıllık dönem içinde sivil toplum örgütlerinin birçok alanda yürüttüğü hak temelli izleme çalışmaları artmıştır. Özellikle Covid-19 ile birlikte artan şiddet riskini izleyen kadın örgütleri, izleme çalışmalarına daha fazla önem vermeye başlamıştır.

Şiddet Alanında Çalışan Kadın Örgütleri ve Platformlarının Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği

2013 yılında İstanbul Pendik’te kurulan Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği, şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik psikolojik ve hukuki destek sunuyor. Derneğin son raporunda yoksulluk ve kadınlara yönelik şiddetteki artışa dikkat çekiliyor; deprem illerindeki kadınlara

yönelik faaliyetlerine yer veriliyor. Rapora göre, 2023 yılında 4 bin 785 kadın, 8 kız ve 5 oğlan çocuğu derneğe başvuru yapmış.

Eşitlik için Kadın Platformu (EŞİK)

2020 yılında İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme konusundaki tartışmalara karşı kadın ve LGBTİ+ örgütleri ile STK’ların dayanışması sonucunda oluşturulan bir platform olarak etkin bir biçimde faaliyet göstermektedir. EŞİK Platformu, İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararının iptaline ilişkin davaları izledi ve basın açıklamalarıyla süreci aktardı. Sözleşmeden çıkılmasının üzerinden geçen 3 yıldan fazla süre içinde EŞİK Platformu hukuki danışmanlık ve avukatlık desteği sunmaya devam etmektedir. EŞİK Platformu, kadın cinayetleri, kadınlara yönelik şiddet, cinsel istismar, çocuk istismarı, İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere kadınlara yönelik ayrımcılıkların olduğu konu başlıklarında hem meclis çalışmalarını izlemekte hem de basın bildirileriyle bu çalışmaların sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Günebakan Kadın Derneği

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin hukuk, çalışma hayatı, sağlık, eğitim gibi birçok alanda sağlanması için gereken toplumsal ve yerel yönetim mekanizmalarına katılarak, özellikle yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk yaşta evlilikler de dahil olacak şekilde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında, hukuksal danışmanlık, yönlendirme, cinayet ve tecavüz davalarına müdahil olmanın yanı sıra yerel yönetimleri de izleyen dernek, kent konseylerine aktif katılmaktadır.

Havle Kadın Derneği

Havle Kadın Derneği, kendini Müslüman kimliğiyle tanımlayan kadınların hayatın her alanında karşılaştıkları zorluklar ve engeller ile mücadele etmek amacıyla 2018 yılından beri çalışmalar yürütmektedir. Feminist hareketi büyütmeyi amaçlayan dernek, ‘İslami feminizm, feminizmin yerleşmesi, aile ve toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşiyi ve şiddeti odağa alan araştırmalar yapmak ve bilgi üretmek’, savunuculuk faaliyetleri ile dayanışma alanı oluşturmayı da amaçlamaktadır. 2021 yılında yürüttükleri, Türkiye’de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları başlıklı araştırmalarında, çocukluk yaşının 18 yaş olarak algılandığını ve ideal evlenme yaşının da on sekizin üzerinde olduğunu dikkat çekmişlerdir. Aynı yıl yürüttükleri Şiddetin Adını Koymak: Kadınların Dini Aidietleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları konulu araştırmada ise, özellikle din ve şiddet ilişkisine odaklanılmış, şiddetle baş etme yöntemleri olarak psikoloji ve din ile kadınların yaşadıklarını anlamlandırmaya çalıştıkları gündeme getirilmiştir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu

2010 yılında kurulan ve kadın cinayetlerinin takipçisi olan Platform, aylık olarak kadın cinayeti ve şüpheli ölüm cinayeti sayısını web sitesinde yayınlamaktadır. Kamuoyuna yansıyan ve doğrudan platforma ulaşan kadın cinayetlerini raporlamanın yanı sıra dava takibi de yapmaktadır. Mücadele alanını genişleten Platform, kadın ve LGBTİQ+’lara yönelik her türlü şiddet ve çocuk istismarı davalarını takip ediyor. Asla Yalnız Yürümeyeceksin mottosuyla telefon ve WhatsApp hattını işletmektedir. Platformun verileri, 2024 yılının ilk on ayında 333 cinayet ve 207 şüpheli kadın ölümü gerçekleştiğine dikkat çekiyor. Ayrıca, 2024 yılının Ekim ayı, 48 kadın cinayeti ile bir ay içinde gerçekleşen en yüksek cinayet sayısına ulaşıldığını gösteriyor.

Kadın Dayanışma Vakfı

1990’lı yıllardan beri şiddetle mücadele amacıyla çalışmalarını yürüten Vakıf, şiddete ilişkin başvuruları faaliyet raporları biçiminde yayınlamanın yanı sıra kadınların güncel sorunlarıyla şiddet ilişkisine dair araştırmalar da yürütmüştür. 2020 yılında Pandemi ve Şiddet Kışkacınca Kadın Mücadelesi Deneyimleri, Yoksulluk Nafakası Araştırması ve Patriyarkanın Duvarları Karşısında Kadınların Erkek Şiddeti ile Mücadelesi raporlarını yayınlamıştır. Ayrıca, “Ben Susmadım, Diğer Kadınlarda Susmasın” araştırması ve “Kadın Dayanışması Yaşatır: Kadın Dayanışma Vakfı Suriyeli Kadınlarla Çalışma Deneyimi” kitaplaştırılmıştır. 6-7 Şubat 2023 depremleri sonrasında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmalarında Son Durum çalışmalarıyla il düzeyinde sığınmaevlerinin hasar durumu ve şiddet başvurularına ilişkin bilgi hazırlamışlardır. Vakıf, 30.yılında ise 6 Şubat depremlerinden sonra sığınaklara olan ihtiyacın arttığı ve yaşanan sorunları gözler önüne serdikleri Kadınların Sığınak Deneyimleri ve İhtisaslaşmış Sığınaklar Raporu’nu paylaşmıştır. Vakıf çalışmaları arasında 2013-2022 yıllarındaki başvurulara dair bir izleme ve değerlendirme çalışması da yer almaktadır.

Kadınlara Dayanışma Vakfı (KADAV)

Marmara depreminin (1999) ardından bir araya gelen gönüllü kadınların oluşturduğu Vakıf, kadın emeği ve istihdamı konusundaki çalışmaların yanı sıra dayanışma amaçlı çalışmalar da yürütmektedir. 2010 yılından sonraki çalışmalarına ise göçmen kadınlar ve LGBTİ+’ların karşılaştıkları ayrımcılık ve şiddeti de eklemiştir. KADAV, 6-7 Şubat depremleri sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısından notlar ve afet ve kadın konusunda yürüttükleri Çalıştay Raporu ile şiddetle mücadeleye, deprem bölgesinde de destek vermişlerdir.

Kadının İnsan Hakları Derneği

1993 yılından itibaren, kadınların insan hakları alanında çalışan Dernek, Covid-19 salgını nedeniyle kadınların haklarında ve gündelik yaşamlarının nasıl etkilendiğinin anlaşılmasına yönelik bir araştırma yaparak, Salgında Kadın Olmak başlıklı bir araştırma ile sorunları ortaya

koymuştur. 2021 yılında ise Mor Çatı ile Kadınların Üreme Sağlığı ve Kürtaj Deneyimleri konusunda bir araştırma ile üreme sağlığına ilişkin sorunlara değinmiştir. CEDAW Gölge raporuna katkıda bulunmuştur. KİH, KSK 66. oturumuna ilişkin bilgi ve derneğin faaliyet raporlarını web sitesinden yayınlarak, özellikle üreme sağlığı konularında kadınların karşılaştıkları ayrımcılıkları izlemekte ve raporlamaktadır.

Kadın Koalisyonu

2000 yıllardan itibaren kadın örgütlerini bir araya getiren koalisyon 150 bileşenden oluşmaktadır. Seçimler, yasal düzenlemeler ve yerel yönetimlerin çalışmalarının izlenmesine yönelik faaliyetler yürüten, araştırmalar yapan Kadın Koalisyonu 6-7 Şubat depremlerinden etkilenen illerde de çalışarak mevcut durum tespitinde bulunmuştur. Koalisyon, tüm çalışmalarında kadına yönelik şiddet konusunu gündeme getirmekte; eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme normları çerçevesinde yürütmektedir.

KA-MER Vakfı

1994 yılından beri kadınlara yönelik şiddet ve kadınların sorunları konusunda aktif olarak çalışmalarına devam eden KAMER, 2005 yılında Vakıf olmuştur. Vakfın, 23 ilde şubesi bulunmaktadır. Kadınlar ve kız çocuklarına zarar veren uygulamaları tespit edip, alternatif geliştirmek ve uygulanabilirliğini sağlamak, ayrımcılık ve şiddet ile mücadele etmektedir. Acil Destek Programı kapsamında, şiddete maruz bırakılan kadınlara destek sunmaktadırlar. Uzun zamandır kadınlara verdikleri desteğin yanı sıra, erkek grupları ve taksiciler ile de farkındalık çalışmaları yürütülmüştür. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki dava incelemelerinin yanı sıra mahallelerde bu konudaki farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar 2020 yılında tamamlanmıştır. Vakıf, pandemi ve deprem döneminde temsilcilikleri aracılığıyla kadınlara destek sunmakta ve şiddet ile mücadeleyi sürdürmektedir.

Kadın Zamanı Derneği

2020 yılında İstanbul’un Şişli ilçesinde kurulan Kadın Zamanı Derneği, şiddet nedeniyle danışma merkezine başvuran kadınlara destek sunmaya başlamıştır. Kadın Zamanı Derneği, deprem sonrasında 11 ilde kadınların ihtiyaçları ve mevcut durumları araştırarak, kadınlara yönelen şiddetin arttığını ve sunulan hizmetlerin yetersizliğini belirten bir rapor yayınlamıştır.

Katre Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği

Erzincan’da 2019 yılında kadınlar, çocuklar ve LGBTİ+ların eşit bir yaşam sürebilmesi ve temel haklar alanında destekleyici çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur. Çocuklara

yönelik çalışmaları kapsamında, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler konusunda bir araştırma yürüten dernek, bu konuda da başvuru alarak yönlendirme desteğinde bulunmaktadır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

1990 yılından beri kadınlara yönelik şiddet alanında kadınlara destek veren, araştırma ve izleme çalışmaları yapan Mor Çatı, pandemi döneminde özellikle kurumların bu dönemde şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik hizmetlerini izlemeye odaklanmıştır. Pandemi sonrasında Nisan 2020 tarihinden itibaren Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet başlıklı aylık/iki aylık raporlar yayınlamıştır. Bu raporlarda, polis, ŞÖNİM, jandarma, yerel yönetimler, barolar ve adli yardım birimleri ile Bakanlıklara yapılan başvurulara ve bu kurumların taleplere karşı yaklaşımlarına ve kadınların karşılaştıkları durumlara/sorunlara ilişkin örnekler paylaşmıştır. Vakfa yapılan başvurular Faaliyet Raporları başlığıyla web sitesinde yayınlanmaktadır. Mor Çatı, 2020 yılında Opuz Grup Davaları için Gölge Rapor hazırlamaya başlamıştır. Vakfın diğer projeleri ise, 2021 yılında Kadınların Adalete Erişimi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü, Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Koordinasyona İlişkin İzleme Raporu, Türkiye’de Erkek Şiddetinin ve Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmalarının Çocuk Haklarına Etkisi başlıklarındadır. Vakıf ayrıca WAVE’nin cinsel şiddete ilişkin bir yayınının çevirisini yayınlamış ve CEDAW Gölge Raporuna katkıda bulunmuştur. Mor Çatı, 2022 yılında Avrupa Şiddete Karşı kadınlar Ağı (WAVE) ile iş birliği içinde Batı Balkanlar ile Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kadın STK’ları ve Sağlık Hizmeti Sağlayıcıları arasında İş Birliği: Karşılaştırmalı Bir Çalışma’ya dahil olmuş ve çalışmanın sonuçlarını Türkçe olarak yayınlamıştır. Ayrıca, velayet davalarında kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet hakkında bir rapor hazırlanarak web sayfasında paylaşılmıştır. Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları raporunda hem kadınların hem de kolluk görevlilerinin yaşadıklarını aktarmışlardır. Mor Çatı, Depremden Etkilenen Bölgelerde Kadınların Şiddetten Uzaklaşma Deneyimleri ve Destek Mekanizmaları raporu ile deprem bölgesine yaptıkları ziyaretler ile deprem bölgesindeki çalışmalara katılan kadınların deneyimlerini aktarmış ve izleme raporları yayınlamıştır. Mor Çatı’nın uluslararası iş birliğinin giderek artmasına bir diğer örnek ise, üç ülke ziyaretinin ardından Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Feminist Çalışma Pratikleri konusunda İspanya, Portekiz ve İtalya örneği adıyla deneyimlerin yayınlanmasıdır. UN Women destekli sığınak deneyimi projesinde de kadınların sığınak deneyimleri aktarılmıştır. Bunlara ek olarak 2023 yılında Opuz Davası için bir gölge rapor hazırlamıştır.

Ordu Kadını Güçlendirme Derneği (ORKAGÜDER)

2010 yılında kurulan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın ve kız çocuklarının toplumsal hayata etkin katılımının güçlenmesi amacını taşıyan ORKAGÜDER, Karadeniz bölgesinde hak temelli çalışan bir dernektir. Şiddete maruz bırakılan kadınlara destek hizmeti sunan dernek, 2022 yılında Ordu’da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları İzleme Çalışması ile kadınlara sunulan hizmetleri değerlendirmiştir. Raporla, Ordu’da şiddete maruz bırakılan kadınlara sunulan hizmetlerin yetersizliği, kamu

kurumlarının bilgi paylaşımına kapalılığı ve kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliğine dikkat çekilmiştir. Kadınlara yönelik şiddet konusunun aile çerçevesinde ele almasının şiddetin cezasız kalmasına neden olduğu belirtilen raporda, hizmetlerin uluslararası standartlara uygunluğu, mekanizmaların işlerliği ve erişim açısından değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Raporda, kamu kurumlarının özellikle KADES uygulaması konusunun yaygınlaştırılması ve uygulanması konusunda diğer çalışmalara oranla daha hevesli oldukları tespiti de yapılmıştır.

Star Kadın Derneği

2019 yılında Van’da kurulan Star Kadın Derneği, şiddete maruz bırakılan kadınlara hukuksal ve psikolojik destek sunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile ilgili davaları da takip eden dernek, 2022 yılı içinde 50 başvuru aldıklarını belirtmiştir. Afganistanlı kadınlara dil eğitimi verilen dernek, sığınaklar kurultayına katılmış ve sivil toplum örgütleriyle de paylaşımlarda bulunmuştur. Kendilerine yapılan başvurulara ilişkin sonuçları 2022 ve 2023 yılları için karşılaştırmalı raporunda, Van il ve ilçelerinde 2022 yılında 2 kadın cinayeti ve 16 şüpheli kadın ölüm olduğu belirtilmiştir.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu

“Aile İçi Şiddete Son” Kampanyası kapsamında başlayan ve 2014 yılında Federasyona devredilen hukuki ve psikolojik destek hattının adı 2021 yılından itibaren adı “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı” olmuştur. TKFD, UNFPA desteğiyle 2007-2021 yılları arasında yapılan 28.198 aramaya ilişkin veriyi analiz ederek yayınlanmıştır. Raporda, başvuruların 2020 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı, başvuruların %57’sinin şiddete maruz bırakılanlar tarafından yapıldığı ve bunu %16 ile aile ile ilgili başvurular izlediği belirtilmiştir. Başvuruların %80’i kadınlar tarafından yapılmıştır. Fiziksel şiddetin ilk sırada yer aldığı başvuruları duygusal, sosyal, ekonomik ve cinsel şiddetin izlediği belirtilmiştir. TKFD, aylık olarak başvuruları aylık olarak yayınlamaya devam ettiği raporlarda, şiddetin sonuçları, talepler, yönlendirmeler konusunda da ayrıntılı istatistiklere yer verilmektedir.

Türk Kadınlar Birliği (TKB)

Türkiye’nin ilk kadın örgütlerinden olan TKB, 1924 yılında kurulmuştur. TKB, 2022 yılında Eşitliğe Ulaşmak ve Ayrımcılıkla Mücadelede Güvencelerimiz Projesi İzleme Değerlendirme Raporlama çalışması ile belediye, ASHB, Diyanet İşleri Başkanlığı, üniversite, Baro, İl ve İlçe İnsan hakları kurullarını 1. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve 1. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması 1. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması başlıkları altında izlemiş ve değerlendirmiştir (TKB, 2022).

Uçan Süpürge Vakfı

Kadın örgütleri arasında iletişimi güçlendirmek amacıyla 1996 yılında kurulan Uçan Süpürge, 2024 yılında 27. Kadın Filmleri Festivali’ni düzenlemiştir. 2022 yılında Kız Çocuklarının Adalet ve Adli Yardım Hizmetlerine Erişim Rehberi ile kız çocuklarının hak ihlallerine karşı farkındalıklarının artması amaçlanmıştır. 2023 yılında Kadınların Adalet Erişimi konusunda yürüttükleri çalıştaylarda, kadınlara yönelik şiddet konusuna da dikkat çeken Vakıf, çalıştayları rapor haline getirmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, eşitli, dayanışma, şeffaflık, gönüllülük, hiyerarşi karşıtlığı ve şeffaflık ilkelerini benimseyen Vakıf, ÇEZE konusunda çalışan Girls Not Brides kuruluşuna üyedir. Yerel Muhabirler Ağı, seminer ve webinarlarda kadınlara yönelik şiddet konusunu ele alan Uçan Süpürge, ayrıca Pekin+30 STK İstişare toplantılarının koordinasyonunu yürütmektedir (Uçan Süpürge, 2022; 2023).

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması perspektifiyle yürüttükleri tüm çalışmalarda cinsiyetçi, türcü, sağlamcı, ırkçı ve homofobik tüm ayrımcı kalıplara karşı olduğu belirtilen dernek, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler (ÇEZE) ile mücadele, hak temelli medya okuryazarlığı konularına odaklanmaktadır. Uçan Süpürge Derneği, Girls Not Brides sivil toplum örgütüne, Türkiye’den üye olan altı örgütten biridir ve bu alanda savunuculuk çalışmaları yürütmektedir. Dernek, 2022-2023 tarihleri arasında medyanın engelli kadınların hak mücadelesi için önemli bir araç ve savunma alanı olmasına katkıda bulunan cinsiyetçi ve sağlamcı olmayan erişilebilir ve kapsayıcı bir medya olması amacıyla bir çalışma yürütmüştür. 2022 yılı boyunca, Medyada Engelli Kadınlara Yönelik İnsan Hakları İhlallerinin İzlenmesi Projesi kapsamında 5 gazete, 3 haber sitesi ve 3 televizyon kanalı, özgün göstergeler ile izlenmiştir. Araştırma, engelli kadınlar ve kız çocukların medyada şiddet haberleriyle yer aldıklarını ve engelli kadınların cinsiyetsiz algılanmasına paralel olarak cinsel saldırı veya istismar ile haberleştirilmesinin dikkat çekmesi nedeniyle kullanıldığı vurgulanmıştır (Uçan Süpürge Derneği, 2023).

Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkili birçok konuda çalışması olan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, 2017 yılından beri kadınlara yönelik şiddet alanında da çalışmalar yürütmektedir. Pandemi döneminde, özellikle Gebelik ve Doğum Sürecinde Sağlık Hizmeti Alan Kadınlara Yönelik Kötü Muamele, Ayrımcılık ve Şiddet Araştırması ile üreme sağlığı konusundaki şiddete dikkat çekmiş. 2022 yılında da Türkiye’de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması ile farklı aktörlerden siyasetçi kadınlara yönelik şiddet biçimlerini görünür kılmayı hedeflemiştir.

Hak temelli STK’ların Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği

Aramızda Derneği, 2017 yılında üniversitelerden yerinden edilmiş akademisyenleri bir araya getiren ve kendi deyimleriyle “Hannah Arendt’in “in-between” kavramı üzerinden önerilen “Aramızda’yı” benimseyen akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet ile ilişkili birçok alanda yaptıkları etkinlikler, söyleşiler, podcastler ve yayınlar arasında şiddet de yer almaktadır. Bu çalışmalar arasında, üniversitelerde cinsel şiddetin önlenmesi için oluşturulan CTS ağları kapsamında üretilen belge ve mekanizmaların STK’lar tarafından örnek alınmasından yola çıkan bir proje yürütülmüştür. Böylece, üniversiteler ile STK’lar arasındaki iş birliğini artırmak ve bu çalışmaları yürütürken karşılaşılan sorunları incelemek amaçlanmıştır (Akçabay, 2021). Başka bir yayında da Boğaziçi Üniversitesi Cinsel Tacizi Önleme Komisyonu’nun (CİTOK) beş yıllık deneyimi aktarılmıştır (Baytok, 2021). Eleştirel Erkeklik İnisiyatifi ve Özyeğin Üniversitesi, erkekler ile çalışacaklara yönelik bir el kitabı hazırlanmıştır. El kitabında bu konudaki temel kavramların yanı sıra, uygulama örnekleri ve farklı ülkelerden örneklere de yer verilmiştir (Sünbuloğlu vd., 2021).

AĞ-DA

Ankara Dayanışma Akademisi 2017 yılında kuruldu ve daha sonra ADA Eğitimi Kooperatifine dönüştü, Birarada Derneği 2018 yılında farklı illerdeki dayanışma akademileri üyeleri ve İstanbul’daki barış akademisyenleri tarafından kuruldu. AĞ-DA, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı olarak, kurumsal ve bireysel olarak üyeliğin mümkün olduğu bir platformdur. AĞ-DA, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yürüttüğü atölye çalışmaları, seminerler ve araştırmalar da kadınlara yönelik şiddet konusunu ele almaktadır ve İstanbul Sözleşmesinden Türkiye’nin imzasının çekilmesiyle ilgili atölye çalışması yürütmüştür.

Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği (CEPD)

Türkiye’de aile içi şiddete daha fazla odaklanıldığına dikkat çeken CEPD, çalışma yaşamındaki cinsiyet eşitsizliği ile mücadele amacıyla kurumsal politikalar geliştirmek amacıyla 2022 yılında kurulmuştur. Dernek, STK’lar, meslek örgütleri, platformlar, kamu kurumları ve özel sektöre. Şiddetle mücadeleye ilişkin mekanizmalar oluşturmak üzere danışmanlık hizmeti sunmaktadır. International Finance Corporation tarafından hazırlanan raporu, İş Yerinde Cinsel Tacizin Önlenmesi: Kurum Politikası Yazmak ve Uygulamak için Destekleyici Adımlar Türkçeye çeviren Dernek, çalışma yaşamında cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kurum içi düzenlemeler hakkında kayda değer bir kaynak oluşturmuştur. 2022-2023 yılları arasında 19 kuruma eğitim ve 19 kuruma da danışmanlık hizmeti vermiştir. Ayrıca 14 kurum ile ön görüşme yapmıştır. Dernek, danışmanlık alan kurumları, iş yerinde cinsel taciz ve şiddeti önleyici bir yaklaşım benimsemeye ve bütünlüklü bir kurum politikası geliştirmeye yönlendirmektedir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin rapor, rehber ve broşür gibi materyaller de hazırlayarak yaygınlaştırmaya çalışmaktadır.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Dernek, 2014 yılında kurulmuş ve 2015 yılından itibaren cinsel şiddete maruz bırakılıp hayatta kalanlara ve yakınlarına yönelik destek hizmeti sunmaya başlamıştır. 2020 yılından itibaren kendilerine yapılan başvuruları Cinsel Şiddet Sonrası Destek Çalışmaları raporu ile paylaşmaktadır.

Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu (CİSÜ) Platformu

Cinsel haklar ve üreme hakları konusunda savunuculuk çalışmaları yapmak amacıyla 2013-2018 yılları arasında aktif olan platform, 2020 sonrasında Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu adıyla yeniden canlanmıştır. Platformun üyeleri hak temelli çalışan STK’lar, üniversite merkezleri ve meslek odalarıdır. Platformun, kadınlara yönelik şiddet alanındaki çalışmaları arasında, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri Etkinlik Raporu (2022), 6 il Özelinde CSÜS Hizmetleri Araştırma Raporu (2022), Depreme Hazırlıkta Sağlık Hizmetleri, Cinsel Sağlık Üreme Sağlığına Erişim ve Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Forumu Sonuç Raporu (2023) gibi çalışmalar bulunmaktadır.

Eşit Haklar için İzleme Derneği (ESHİD)

2010 yılından itibaren insan hak ve özgürlüklerinin herkes için tanınması ve eşit fırsatlar sağlanmasına yönelik izleme, savunuculuk ve destek odaklı faaliyetler yürüten ESHİD, toplumsal cinsel eşitliği ve şiddet karşıtı çalışmalar yürütmektedir. ESHİD, 2022 yılında engelli kadın ve kız çocuklarının adalete erişiminin desteklenmesi konusunda farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapmıştır. Dernek, 2023 yılında yürüttüğü şiddet biçimlerinden biri olan çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikleri izleme projesi kapsamında, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile birlikte “Belediyeler için ÇEZE ile ilgili veri toplama rehberi”nin pilot uygulamasını gerçekleştirmiştir. Aynı yıl, “Zihinsel Engelli Kız Çocuklarına Dönük Cinsel Şiddet”e ilişkin uluslararası ve ulusal mevzuat, konuyla ilgili dava örnekleri incelemesi ve cinsel şiddetle mücadele için öneriler geliştirdiği bir proje yürütülmüştür.

Eşit Nesiller Derneği

Eşit Nesiller Derneği, hukukçular ve akademisyenler tarafından cinsiyet temelli eşitsizlik ve şiddetle mücadele etmek amacıyla kurulmuş olup eğitim, savunuculuk, araştırma ve projeler yürütmeyi hedeflemektedir. Özellikle gelecek nesillerin şiddetten uzak, eşitlikçi ve kapsayıcı bir toplumda yaşaması vizyonuyla hareket eden dernek, şiddet ve ayrımcılık karşıtlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği, demokratik katılım, şeffaflık, diyaloga dayalı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini benimsemektedir. Eşit Nesiller Derneği, 2021-2022 yıllarında CEİD’in hibe programı kapsamında Ankara Barosu ile Şiddetin İzleri Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Verilerin İzlenmesi için Kapasite Artırma Projesi Projesini yürütmüştür.

Proje, hak temelli TCE alanında çalışan STK’ların kapasitelerinin artırılmasını amaçlamıştır. Proje kapsamında, Kadına Yönelik ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadelede İdari Verilerin Toplanması, Şiddeti Önlemede 6284 sayılı Kanun Uygulamalarına İlişkin Veri Değerlendirme Raporu, Şiddetsiz bir Yaşam Mümkün, Gelincik Merkezine Yönelik Veri Toplama ve Değerlendirme Modeli ve Strateji Önerisi, Savunuculuk Stratejisi ve Yol Haritasının Hazırlanması Faaliyeti, İletişim Stratejisi ve Planı başlıklarında materyaller üretilmiştir.

İnsan Hakları Derneği (İHD)

1986 yılında insan hakları savunucuları tarafından kurulan İHD, yıllık olarak insan haklarına yönelik ihlalleri raporları yayınlamaktadır. İnsan hakları ihlallerini izleme ve ihlallere müdahale etme konusunda eğitimler ve rehberler hazırlayan İHD, eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, şiddetsizlik, güçlenme normlarının yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğine de duyarlıdır. Derneğin tüzüğü “çocuk ve kadına karşı olmak üzere başkalarına şiddet uygulanması” üyelikten çıkarılma gerekçesi olarak belirtilmektedir. Kadın Komisyonu tarafından hazırlanan Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi 2021 yılında kabul edilmesi, derneğin toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin duyarlılığını ortaya koyan önemli bir belgedir. Belirtilen davranışların yaşanması durumunda sürecin nasıl yürütüleceği de açıklanmaktadır.

Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı Derneği

2021 yılında “küresel ve yerel sorunlar karşısında tüm kesimlerin ulaşabileceği daha eşit ve kapsayıcı bir dünyaya” katkı sunmak amacıyla kurulmuştur. Pandemi döneminde 12 büyükşehirde kadınların belediye hizmetlerine erişimlerine yönelik çevirim içi bir anket düzenlemiş ve belediyelerin web sitelerinin inceleyerek Kadına Karşı Şiddet İzleme Raporu yayınlamıştır. Araştırma raporu, kadına karşı şiddetin önlenmesinde belediyelerin yükümlülüklerini yerine getirmediği tespitinde bulunarak önerilerde bulunmuştur.

Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk Çalışmaları (TOCH)

Toplumsal cinsiyet ve hukuk alanında çalışan bir grup feminist avukattan oluşan grup, Adana’da kadınlara yönelik dosyaları inceleyerek gündeme taşımakta ve cinsiyetçi dil ve tutumlara dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. TOCH; Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Kadın Cinayeti Dosyaları (2015-2020), Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Kasten Yaralama Dosyaları (2015-2020) ve Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Cinsel Şiddet Dosyaları Raporu (2020-2021) ile yargıdaki ayrımcılığı ve cinsiyetçi dili açığa çıkarmayı, bu konuda farkındalık yaratmayı ve böylece yargıyı dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

Kurulduğu 1990 yılından itibaren insan haklarını savunmayı, işkenceyi önlemek ve maruz bırakılanların tedavi ve rehabilitasyonunu sağlamayı hedefleyen TİHV, insan onuruna saygı, eşitlik, şiddetsizlik ve ayrımcılık karşıtlığı ilkeleriyle hak ihlallerini izlemektedir. Web sayfasında günlük insan hakları raporu sunan TİHV, izleme çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği normunu da benimsemekte ve Vakfın “kadınlar ile LGBTİ+’lara karşı şiddet başta olmak üzere, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddetin karşısında” olduğu belirtilmektedir. Vakfın çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılığı 2021 yılında yürürlüğe giren belgeler ile somutlaşmıştır:

- İşkence Görenlerin ve Yakınlarının Tedavi ve Rehabilitasyon Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İletişim Rehberi
- Araştırmalarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Rehberi
- Vakıf Etkinliklerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Rehberi
- Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete Karşı Önlem ve Destek Komisyonu Yönergesi

Uluslararası İnsan Hakları Örgütü Türkiye Şubesi

1961 yılından itibaren dünya genelinde yaşanan insan hakları ihlallerine yönelik çalışması olan Amnesty International 150’den fazla ülkede çalışmaktadır. Türkiye’deki çalışmalarına ise 1995 yılında başlamış, 2002 yılında ise resmi olarak şube açılmıştır. Türkiye şubesi 2022 yılında daha önce kabul edilen Toplumsal Cinsiyet ve Eşitlik Bildirgesini güncellemiştir. Bildirge, “toplumsal cinsiyet, dil, ırk ve etnik köken, uyrukluk, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim, cinsiyet ifade biçimleri ve karakteristiği, fiziksel veya zihinsel engellilik, dini, politik ve felsefi inanışlarına bakılmaksızın bütün insanların eşitliğine hizmet” edebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, “Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politikası” belgesi ile üye, çalışan, stajyer, gönüllü, aktivist ve dış paydaşlar ile ilişkilerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, şiddete maruz bırakılanların güçlenmesi, durumun izlenmesi ve göz önünde bulundurulacak ilkeleri belirlemiştir. Örgütün, Türkiye, Sözleri Eyleme Geçir Kadına Yönelik Şiddeti Ortadan Kaldırma Yükümlülüğü adlı yayını, özellikle İstanbul Sözleşmesinden Türkiye’nin imzasının çekilmesini takip eden süreçte politikacı ve karar vericilere seslenmiştir.

Yanıdayız Derneği

Kendilerini pro-feminist erkek hareketinin Türkiye’deki öncüsü olarak tanımlayan dernek 2018 yılında kurulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında, kadınların güçlenmesine yerine, erkeklerin zihinsel dönüşümüne odaklanan dernek üyeleri, iş dünyası, siyaset, akademi, kamu, sanat ve spor alanında önde gelen kurumların temsilcilerinden oluşmaktadır. Yanıdayız Derneği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve Berber Dükkânı gibi

sohbetler, taksi ve servis şoförleriyle eşitlik, ayrımcılık ve şiddet farkındalığı üzerine atölye çalışmaları, üniversitelerde flört şiddeti ve erkeklik halleri üzerine seminerler yürütmektedir. 2022 yılında Gençlikte Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı Araştırmasının yanı sıra “Şiddetin Görünmeyen Yüzü” projesiyle yerel yönetim çalışanları, üniversite öğrencileri ve tekstil alanındaki işçilere kadınlara yönelik şiddet konusunda farkındalık çalışmaları düzenlenmiştir. Proje kapsamında, Yerel Yönetimler için KYŞ Farkındalığına İlişkin Rehber El Kitabı “ hazırlanmıştır. Ayrıca, “İşyerimde Tacize ve Şiddete Yer Yok” projesi kapsamında, algı analizi raporu hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında, mavi yakalı çalışanlara TCE eğitimleri vermiş ve eğitimlerin sonuçlarını ölçen bir çalışma yürütülmüştür. Adıyaman, Batman, İstanbul, Mardin, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde 1453 katılımcının yanıtladığı ilk ve son testlerin analiz sonuçları geleneklerin baskınlığına dikkat çekmiştir. Ayrıca işyerinde taciz ve şiddet farkındalığı rehberi de yayınlamıştır.

Yaşlanma Çalışmaları Derneği (SENEX)

Yaşlanma sürecinin olanakları, sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla 2017 yılında kurulan dernek, ülke genelinde yaşlılara ilişkin araştırmalar yürütmektedir. 2020 pandemi dönemiyle birlikte yaşlılara yönelik şiddet, istismar ve ihlalleri izlemeye başlayan dernek, medyaya yansıyan haberleri izleyerek raporlamaktadır. Derneğin 2023 yılında hazırladığı Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Şiddet, İhmal, İstismar ve Yaş Ayrımcılığı raporu, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin Yaşlı Hakları Özel Raportörüne sunulmuş ve ülke raporu olarak kabul edilmiştir. Raporda, çoğunlukla tek başına yaşayan, dijital sermayeleri yetersiz olan ve fiziksel olarak incinebilir durumları nedeniyle yoksul olan yaşlı kadınların şiddet, ihmal ve istismardan daha fazla etkilediği vurgulanmıştır. Derneğin, yaşlılara ilişkin ihmal, istismar ve şiddete ilişkin izleme çalışmalarında eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetsizlik normları dikkate alınmaktadır.

LGBTİ+ Örgütlerinin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Genç Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks Gençlik Çalışmaları ve Dayanışma Derneği (Genç LGBTİ+)

Genç LGBTİ+ derneği, LGBTİ+ gençlere kendilerini ifade edebilecekleri alanlar açmak amacıyla 2016 yılında İzmir’de kurulmuştur. Dernek kurucuları büyük oranda üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Dernek, 2020 yılında Covid-19 Salgınında LGBTİ+ Topluluğunun Durumuna dair çevrimiçi ortamda 252 kişinin katıldığı bir araştırma ile LGBTİ+’ların yaklaşık üçte birinin şiddete maruz bırakıldığını ortaya koymuştur. Aynı yıl içinde Üniversitelerde LGBTİ+ Eşitliğinin İzlenmesi 2020 çalışması ile Ege ve İzmir Ekonomi Üniversitelerinin LGBTİ+ hakları, uluslararası sözleşmelerdeki temel standartlar ve T. C. Anayasasında belirtilen haklar çerçevesinde üniversitelerin belgeleri ve birimleri izlenmiştir. Araştırmada, üniversitelerde sunulan hizmetlere ilişkin nitel göstergeler oluşturulmuş, her iki üniversitede de temel hak ve özgürlüklere erişim açısından yaşanan sorunlar ve öneriler

gündeme getirilmiştir. Raporlarda, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı ve şiddetsizlik normlarına değinilmektedir.

Hevî LGBTİ+ Derneği

2015 yılında kurulan Hevî LGBTİ+ derneği, LGBTİ+ politikalarının geniş bir siyasi çerçevede ele alınmasından yola çıkarak sınıf, etnisite, cinsiyetçilik, göçmen ve mülteci hakları ile insan ve doğanın özgürlüğünü dikkate alan politikalar üretilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Dernek, 2021 yılında Mülteci LGBTİ+ Sağlık Hakkı ve Ayrımcılık Raporu hazırlamıştır.

KAOS GL Derneği

2006 yılından itibaren uluslararası insan hakları mekanizmalarının çalışma süreçlerini takip ederek Türkiye’de LGBTİ+’ların insan hakları ihlallerini izlemekte ve düzenli olarak raporlaştırmaktadır. Türkiye’de LGBTİ+ Haklarının Durumu, Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları, Özel Sektör Çalışanı LGBTİ+’ların Durumu ve Kamu Çalışanı LGBTİ+’ların Durumu düzenli olarak izlenen çalışmalardır. Bu raporların yanı sıra LGBTİ+’lara yönelik nefret söyleminin medyada izlenmesi, dijital şiddetin izlenmesi gibi konularda da araştırma ve izleme çalışmaları ile çeviriler de yapmaktadır. KAOS GL, 2021 yılında Koronavirüs Salgını Sırasında Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Şiddet ve Ayrımcılık yayını çevirmiştir. Tüm çalışmalarında ve yayınlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına duyarlılık vardır.

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği

2013 yılında kurulan ve seks çalışanlarının haklarına yönelik çalışmalar yürüten dernek, olarak seks işçileri ile LGBTİQ+’lara ve CSÜS danışmanlığı ile hukuki danışmanlık hizmeti vermekte; bilgilendirme çalışmaları yürütmektedir. Dernek, CSÜS; uluslararası koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanlarında çalışmaktadır. Hak temelli bir yaklaşımı benimseyen derneğin çalışmalarında, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı ve şiddetsizlik normları ön plandadır.

17 Mayıs Derneği

Dernek, 2019 yılında Ankara’da LGBTİ+ toplumu ve aktivizmi güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Sosyal hizmet, savunuculuk, farkındalık ve insan hakları izleme, belgeleme ve raporlama faaliyetleri yürüterek eşit ve özgür bir toplumun inşasına katkıda bulunmayı amaçlayan dernek, eğitsel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler düzenlemektedir. Derneğin politika metinleri arasında Şiddeti İzleme ve Önleme Politika Belgesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ana Politika, Plan ve Programlara Yerleştirme ve Yaygınlaştırma Anlayışı şiddet ile

mücadele alanındaki yaklaşıma işaret etmektedir. 2020 yılında şiddete maruz bırakılan LGBTİ+’lar açısından yasal düzenlemelerin, danışma merkezi, sığınak ve sosyal hizmetlerin eksikliğini dile getirmiştir. Yaşlı LGBTİ+’ların Dünyada ve Türkiye’de Durumu Raporunda, yaşlı kadınlara yönelik ayrımcılıklara değinilmektedir. Derneğin çalışmalarında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları ile uyumludur.

Pembe Hayat Derneği

Türkiye’nin ilk trans hakları derneği olarak 2006 yılında kurulan dernek, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kimliklerin insan hakları ihlallerini izlemek amacıyla çalışmaktadır. “Translara yönelik ayrımcılık, nefret suçları, şiddet ve toplumsal dışlanma” alanlarındaki çalışmalarıyla savunuculuk faaliyetlerinde bulunan dernek, hak ihlallerini izlemektedir. LGBTİ+ ve trans medya izleme raporu 2022-2023, Anayasanın 24. ve 41. maddeleri değişiklik önerisi izleme raporu, hukuki danışmanlık ve dava izleme raporları gibi raporlar aracılığıyla translara yönelik nefret söylemi ve suça dikkat çekmektedir.

Pozitif-iz Derneği

HIV pozitif kişiler ve yakınlarını güçlendirme amacıyla çalışmalarını yürüten bir dernek olarak 15 yılı aşkın bir süredir faaliyet göstermektedir. 2020 yılından itibaren HIV ile yaşayanların hak ihlallerini izleyen ve çözüm önerileri geliştiren raporlar yayınlamaktadır. Akran danışmanlığı yetiştirme eğitim programları ile farklı gruplara yönelik HIV farkındalığı konusunda eğitimler düzenlemektedir.

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SpoD)

2011 yılında LGBTİ+’lara hukuki, sosyal ve psikolojik danışmanlık sunan SPod, pandemi sonrasında LGBTİ+’ların yaşadıkları şiddet ve barınma sorunlarını raporlamaktadır. Hukuk, siyaset, sağlık gibi birçok alanda LGBTİ+’lara yönelik ayrımcılıkları ortaya koyarak rehberler hazırlamaktadır. Pandemi sürecinde LGBTİ+’ların Mevcut Durumu ve LGBTİ+’ların Sosyal Hizmetlere Erişimi araştırmalarıyla yaşanan sorunlara dikkat çekmiştir. 2022 yılında ise Sığınak Modelleme Rehberi: LGBTİ+’lara Yönelik Şiddetsiz Ve Güvenli Bir Sığınak Nasıl Olmalı? çalışmasında özel olarak şiddete odaklanmıştır. Raporda, LGBTİ+’lar ve dernekler başta olmak üzere sığınaklarla ilişkili uzmanlar ile odak grup görüşmelerinin yapıldığı çalışmada, iyi uygulama örneklerine yer verilmiş; barınma sorunları, danışma ve sığınakların kurulumu, yönetimine dair öneriler gündeme getirilmiştir.

Üniversiteli Kuir Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği (UniKuir)

UniKuir, 2020 yılında üniversitelerde LGBTİ+’lara yönelik hak ihlallerine karşı mücadele etmek ve dayanışmak amacıyla kurulmuş; üniversitelerin LGBTİ topluluklarıyla etkileşim içinde olan bir dernektir. UniKuir, 2022 yılında Üniversitelerde LGBTİ+’lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri başlıklı raporda, üniversitelerde yaşananları nitel ve nicel veri aracılığıyla izlemiştir. Otuz farklı üniversitede yapılan ihlallerin başında taciz, mobbing ve şiddet tehditleri, nefret söylemi ve ayrımcılıkların yer aldığı raporda, yaşanan ihlallerin yaklaşık dörtte üçünde ihlalin bildirilmediği, bildirilen durumlarda da sonuç alınmadığı belirtilmiştir. UniKuir ve SPod Derneği, 2022 yılında Ankara ve İstanbul’daki Devlet Üniversitelerinde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışmasında, 20 üniversitedeki mevcut durumu yapısal göstergeler ve anket uygulayarak ürettikleri veriden ölçek geliştirmek suretiyle ortaya koymuşlardır. 2023 yılında TBMM 27. Dönem 6. Yasama Yılı’nın LGBTİ+ Hakları Bağlamında İzlenmesi raporunda, milletvekillerinin LGBTİ+’lara yaklaşımını siyasi partiler ayrımında yapılan yasama ve denetim faaliyetleri, meclis gündemine girmeyen konular biçiminde değerlendirmiştir. LGBTİ+’lara yönelik nefret söylemi, şiddet ve ayrımcılıklara dikkat çeken rapor, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına duyarlı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Derneğin, Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem milletvekilliği seçimlerini LGBTİ+ Hakları Bağlamında İzleme Raporu da benzer bir yaklaşımla yürütülmüş; Cumhurbaşkanı adayları ve aday olma iradesini açıklayanların söylemleri ele alınmıştır.

Diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi

Erkekler tarafından öldürülen kadınlara ilişkin medyaya yansıyan haberleri derleyen Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi, 2008 yılından beri, bu alanda önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bianet’in çetelesine göre erkekler 2020 yılında 284, 2021 yılında 339, 2022 yılında 327, 2024 yılının ilk sekiz ayında ise 245 kadını öldürmüştür (BIANET, 2024).

Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)

Türkiye Barolar Birliği, 1999’da kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına destek vermek amacıyla Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)’u kurmuştur. TÜBAKKOM, kadının insan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerin hayata geçirilmesi, kadının insan hakları mücadelesinde, kadınların haklarını öğrenmeleri için gönüllü danışmanlık verilmesi ve kamuoyu desteğini almak için çalışmalar yapılmasını amaçlamaktadır (TÜBAKKOM Yönergesi, 2011). Bu çalışmalar, barolar bünyesinde kurulmuş merkez, kurul ve komisyonlar aracılığıyla yürütülmektedir. Baroların kadın ve çocuklarla ilgili kurduğu merkez, kurul ve komisyonlar oldukça aktif çalışmaktadır. Baroların yürüttüğü en önemli faaliyetlerden birisi de 6284 sayılı ‘Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un uygulanması kapsamında verilen adli yardım hizmetidir.

Baroların Kadın Hakları Merkezleri

Birçok ilde Baro bünyesinde faaliyet gösteren Baroların Kadın Hakları Merkezleri, şiddete maruz bırakılan kadınlara adli destek sunmaktadır. Örneğin, İstanbul Barosu’na bağlı olarak 1995 yılında Komisyon, 2007 sonrasında Kadın Hakları Merkezi olarak, kadınların haklarını kullanmalarını destekleyici çalışmalar yürütmektedir. İstanbul’un farklı ilçelerinde sekiz Adli Yardım Bürosu aracılığıyla sunulan destek hizmeti sunan Merkezde, 6284 Sayılı Kanun, İstanbul Sözleşmesi, Kadın Haklarına ilişkin yayınlar da yapılmaktadır. Baronun faaliyet raporlarında müdahil ve gözlemci olunan davalar, yayınlar, seminerler gibi tüm çalışmalara yer verilmektedir. Merkezin güncel raporları arasında, 2022 yılına ait Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Alınan Tedbir Kararlarının incelendiği bir rapor yer almaktadır (İBKHM, 2023).

Türk Tabipler Birliği (TTB)

TTB’nin, Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolunun, 2006 yılından itibaren tüm kararlara yansıtılmasını sağladığı hekimlerin kadınlara yönelik şiddete karşı olması zaman içinde politika belgeleri ile görünürlüğü artırılmaktadır. 2017 yılında ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi’ ile 2019 yılında ‘Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet İfadesi, Cinsel Yönelim Eşitliği ve Sağlık Hizmetleri Etik Bildirgesi’ne 2021 yılında ‘Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi’ eklenmiştir. TTB’nin çalışmalarında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları gözetilmektedir.

Türkiye Belediyeler Birliği

Türkiye Belediyeler Birliği’nin, 1945 yılında kamu yararına çalışan bir dernek olarak başladığı çalışmalar, 2002 tarihinden itibaren mahalli idare birliği statüsü altında devam etmektedir. Güncel faaliyet raporunda TBB’nin misyonu ‘değişime yön veren anlayışla, yerel yönetimlerde açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak uygulamaları hayata geçirmek’; vizyonu ise ‘faaliyetleri ve ürettiği stratejileri ulusal ve uluslararası alanda izlenen ve takip edilen bir birlik olmak’ biçiminde tanımlanmıştır. TBB, misyonu ve vizyonu ile gelişmeye, çalışmaları izlemeye ve uluslararası alanda etkili olmaya çalışan bir yaklaşım ile güvenilirlik, tarafsızlık, birleştiricilik, girişimcilik, yenilikçilik, katılımcılık, insan haklarına saygı ve demokrasiye bağlılık ilkelerini benimsediğini belirtmektedir. TBB’nin faaliyetleri arasında, kadın istihdamının artırılması, kreş ve gündüz bakımevi konusuna yer verilmiş, ancak toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet konularına değinilmemiştir (TBB, 2024). Amaç, hedef ve göstergeler biçiminde kurgulanmış olan Güncel Stratejik Plan 2020-2024 içinde de toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılmamıştır. Planda, uluslararası sözleşmelerin dikkate alınacağı vurgusu yapılmış olmakla birlikte, şiddetle mücadele açısından bu çalışma kapsamında belirlen normlara yer verilmemiş; sadece insan haklarına saygı normu vurgulanmıştır.

Sendikaların ve Meslek Örgütlerinin Çalışmaları

İşyerindeki kadın çalışanlara yönelik şiddet konusundaki çalışmalar, 2019 yılında ILO’nun 190 sayılı İşyerinde Cinsel Taciz ve Şiddetin Önlenmesi Sözleşmesi’nden sonra artmaya başlamıştır. Buna paralel olarak, sendika ve meslek örgütlerinin faaliyetleri arasına işyerinde şiddet ve taciz konusuna ilişkin tutum belgesi hazırlanması, eğitim ve seminer düzenlenmesi, araştırma yapılması gibi faaliyetler eklenmiştir. Örneğin, Ev İşçileri Dayanışma Sendikası, 2020 yılında Şiddet ve Korona Dönemi Çalışma İlkeleri Raporu: Toz Bezi Değiliz, Ev İşçisiyiz araştırması yürütmüştür. Kadın ev işçilerine yöneltilen anket ile pandemi dönemindeki sorunlar ve ev içi şiddete dikkat çekmiştir. Ev işçisi 413 kadın ile yapılan anket çalışması, kayıt dışı ve sosyal güvencesiz çalışan ev işçisi kadınların %86’sının aile içinde farklı şiddet biçimlerine maruz bırakıldıklarını ve korona döneminde şiddetin arttığını göstermiştir. KESK 2020 yılında kadın kamu çalışanlarına yönelik, Birleşik Metal İşçileri Sendikası ise 2022 yılında metal işçilerine yönelik şiddet ve taciz sorularının da yer aldığı araştırmalar yapmışlardır. KESK, 2023 genel seçimlere ilişkin tutum belgesinde, 190 sayılı ILO Sözleşmesi’nin onaylanması ve denetim mekanizmasının kurulması vurgulanmıştır. Ayrıca, kadınlara ve LGBTİQA+’lara yönelik farklı ayrımcılık ve şiddet biçimlerinin faillerinin tespit edilmesi ve soruşturulmasına değinilmiştir (KESK, 2023). Sendikalar, ILO Türkiye Ofisi tarafından ya da iş birliği içinde düzenlenen “Çalışma Yaşamında Şiddet ve Tacizin Ortadan Kaldırılması: Değişim Aktörleri için Eğitici Eğitimi”, “ILO 190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi Temelinde Şiddete Sıfır Tolerans Politika Belgesi Eğitimi” vb. eğitimlere katılmışlardır. HAK-İŞ Konfederasyonu, Şiddete Sıfır Tolerans Politika Belgesi imzalamış; Çevirmenler Meslek Birliği 2021 yılında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Giderilmesi ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politika Belgesini hazırlamış; DİSK 2022 yılında işyerinde şiddet ve taciz ile mücadele toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda basın açıklaması yapmıştır. CEİD’in hak temelli tematik alanlarından biri olan İşyerinde cinsel şiddet ve taciz konusunda daha kapsamlı bilgi için Ulutaş ve Ünlütürk Ulutaş’ın çalışmasına bakılabilir (Ulutaş, Ünlütürk Ulutaş, 2024).

TÜSİAD

Girişimciler ve iş dünyasının önde gelenlerinin oluşturduğu gönüllü bir kuruluş olan TÜSİAD, “insan hakları evrensel ilkeleri, düşünce, inanç ve girişim özgürlükleri, laik hukuk devleti, katılımcı demokrasi anlayışı, liberal ekonomi, rekabetçi piyasa ekonomisi kurum ve kuralları ile sürdürülebilir çevre dengesi” benimseyen bir toplum düzeni amaçlamaktadır. TÜSİAD’ın çalışma alanlarından biri de toplumsal cinsiyet eşitliğidir. Sabancı Üniversitesi, IPSOS, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu desteğiyle birlikte yürütülen “İş Dünyası Aile İçerisinde Şiddete Karşı” (BADV) Projesi 2020 yılında tamamlanmıştır. Projeye dahil olan şirketler, çalışanlarının hane içinde maruz bırakıldıkları şiddete karşı bir şirket politikası oluşturmuşlardır. Projenin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla 2022 yılında bir ağ kurulmuştur. Ev İçerisinde Şiddete Karşı Şirketler Ağı, projeye katılmış 100’e yakın şirketin oluşturduğu bir ağ olarak çeşitli seminerler ve atölye çalışmaları yürütmektedir. TÜSİAD’ın çalışmalarında, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, kadınların güçlenmesi, şiddetsiz ve özen gösterme normlarına referans verilmektedir. 2023 yılının Mart ayında İkinci Yüzyılda Cumhuriyetin Hedeflerini Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile

Yakalamak başlıklı panel, TÜSİAD’ın çalışmalarında belirtilen tüm normların kullanıldığını ortaya koyan bir örnek niteliğindedir.

Üniversitelerde Cinsel Taciz ve Saldırıları Önleme Birimi (CTS)

Ankara Üniversitesinde Cinsel Tacize ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi, 2011 yılında kurulmuştur. CTS Yönergesi toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme normlarının hepsine yer vermektedir. Birimin diğer üniversiteler ile iş birliği kurmak ve CTS’leri yaygınlaştırmak amacıyla 2012 yılında başlattığı çalıştaylar halen devam etmektedir. İlk komisyon çalışmasından bu yana ‘Üniversitelerarası Cinsel Taciz ve Saldırıları Karşı İş Birliği Ortak Metni’ hazırlanmış; düzenlenen çalıştaylarda destek birimlerinin kurulması, kriz masalarının oluşturulması, çeşitli etkinlikler yardımıyla yaygınlaşma ve bilinç yükseltme konularında faaliyetler yürütülmüştür” (Ankara Üniversitesi CTS, 2024). 21. Çalıştay raporunda, toplumsal cinsiyet eşitliği, 190 sayılı ILO Sözleşmesinin imzalanması, ‘She Said No’ kampanyasının üniversitelere uyarlanması, cinsel şiddetin gündeme gelmesinin daha zor olması, sosyal medyadan yararlanılması gibi konular tartışılmış ve özen gösterilmesi gereken konulara dikkat çekilmiştir. En güncel çalıştay, 2023 yılında Adana’da Çukurova Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ev sahipliğinde yapılmıştır. Üniversitelerdeki CTS birimlerinin deneyim paylaşımlarının yanı sıra sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır. Cinsel taciz ve saldırılar ile mücadelede dayanışma içinde olmayı hedefleyen birim ve ağların sayısı 43’e yükselmiştir.

Sabancı Üniversitesi

Sabancı Üniversitesi, TÜSİAD ve UNFPA ortalığındaki İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı (BADV) Projesi kapsamında, “Salgın Sürecinde Çalışma Hayatı ve Ev İçi Şiddet” konusunda bir araştırma yürütülmüştür. 2020 yılında işyeri çalışanlarına e-posta ile iletilen araştırma sonuçlarına göre “kadın çalışanların %62’si son 3 ay içinde herhangi bir şiddet biçimine en bir kez maruz” bırakılmıştır. Erkekler ile aynı mekânda çalışmanın kadın çalışanlar açısından şiddet riskini artırdığına da dikkat çekmiştir.

TED Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi

Öğrencilere yönelik bir flört şiddeti ölçümü çalışması yürütülmüştür. On sekiz davranışın öğrencilere sorulduğu araştırmada 273 kadın ve 78 erkek öğrencinin verdiği cevaplara göre, öğrencilerin %78’i flört şiddeti (kadınlar için %81, erkekler için %68) olarak tanımlanabilecek en az bir ilişki yaşadığını belirtmiştir. Bu ilişkiye devam edenlerin oranı ise %18 düzeyindedir. “Cinsellik konusunda hayır cevabını kabul etmeme ve ikna etmeye çalışma” davranışını flört şiddeti olarak görmeyen erkek öğrenci oranı %26 iken kadın öğrencilerde bu oran %2 düzeyinde bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin flört şiddetinin nedenleri arasında görmeyen erkek öğrenci oranı (%15 erkekler için, %1 kadınlar için) da kadınlardan yüksektir.

Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi

Eşitlik ve cinsiyet tartışmalarına eleştirel bir yaklaşımı benimseyen ve değişim yaratmayı amaçlayan Merkez, süreklilik kazanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Kadın Algısı Araştırmasını 2022 yılında da yürütmüştür. 23 ilde 2499 kişiyle görüşülerek yürütülen araştırma kapsamında, kadın, aile ve toplum; çalışma hayatında kadınlar, iş hayatında eşit fırsatlar; sosyal roller ve çalışma ilişkileri, kadın ve LGBTI+ haklarına yaklaşım; medyada kadınlar, kadınlar ve siyaset alt başlıklarında sorular yer almaktadır. Kadınların toplumda yaşadığı en büyük sorun olarak bu araştırmada da ilk sırayı şiddet almıştır. Kadınların %70’i, erkeklerin ise %63’ü şiddeti ilk sırada belirtmişlerdir. Devletin şiddetle mücadele için yeterince önlem almadığı düşüncesine katılımın %87 olduğu araştırmada, erkekler bireysel olarak kendilerine düşeni yaptığını düşünürken, bu oranın kadınlar arasında daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Özel Sektör

Özel sektörün kadınlara yönelik şiddet konusundaki çalışmaları kapsamında, araştırma şirketleri İstanbul Sözleşmesinden Türkiye’nin imzasını çekmesine ilişkin tepkileri gündeme alan yönelik araştırmalar yürütmüşlerdir. Konda Araştırma şirketi, Ağustos 2020 tarihinde İstanbul Sözleşmesinin içeriğinin bilinme oranının %35 olduğunu; sözleşmeden çekilme konusunda ise katılımcıların %58’inin fikri olmadığını, %36’sının sözleşmede kalınması, %7’sinin ise çıkılması yönünde görüş bildirdiğini göstermiştir.

Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden imzasını çektiği Mart 2021 ayı içinde Yöneylem Araştırma şirketi de bu konuda bir araştırma yürütmüştür. ‘Seçmenlerin Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesinden Çekilme Kararına Dair Görüşü’ başlıklı araştırmaya göre, seçmenlerin %49’u sözleşmeden çekilme kararını yanlış bulduklarını belirtmiştir.

Araştırmalar arasında farklı sektörlerde çalışan kadınlara yönelik şiddeti konu alan araştırmalar da yer almaktadır. Örneğin, Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu (GİZ) Türkiye’de 2022 yılında enerji sektöründe çalışan kadınlar ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda karma bir araştırma yürütmüştür. Araştırma kapsamında, enerji sektöründe %15 oranında çalışan kadınların yetersiz temsil, kariyer gelişimi, kabul görme, önyargı ve kendini ispat etme, kalıp yargılar, kadınların çakışan rolleri, çalışma alanı, iş bölümü, iş yerinde cinsiyetçi dil ve söylem ile politika ve kurumsallık açısından kadınların karşılaştıkları ayrımcılık içeren birçok uygulamanın gözler önüne serilmesine katkıda bulunması açısından önemlidir. Raporda, kadınların %74’ü işyerinde mobbinge uğradığını belirtilmiştir.

Göstergeler ve Veri Kaynakları

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Toplumsal Cinsiyet Endeksi

2024 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) Toplumsal Cinsiyet Endeksi, Equal Measures tarafından SKA’da yer alan 2022 yılına ait 56 gösterge kullanılarak oluşturulmuştur. Dünyanın beş bölgesinden 139 ülke için oluşturulan çok boyutlu endeks değerleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine 2030 yılına kadar ulaşamayacağını göstermektedir. Küresel ortalama değerleri 2015, 2019 ve 2022 yılları için 63.7; 65.1 ve 66.1 ile halen zayıf kategorisindedir. Doksanın üzerinde değere sahip olan tek ülke 90.1 ile İsviçre’dir. Endeksin en yüksek 10 değeri İsveç (89.3), Danimarka (89), Norveç (88.5), Finlandiya (87.2), İrlanda (86.6), Hollanda (86.5), Lüksemburg (86.3), Avusturya (86.1) ve Slovenya (85.3) Avrupa ülkelerindedir. En zayıf olan ülkeler ise Afganistan (35.4), Çad (40.1), Nijer (41)’dir. Türkiye, 139 ülke içinde 78. sırada olan Türkiye ise, 65.9 endeks değeri ile önceki yıllardaki gibi zayıf kategorisindedir.

Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE)

Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü, (EIGE) Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin çalışma, para, bilgi, zaman, güç ve sağlık ile ilgili göstergelerini temel alarak toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi hesaplamaktadır. 100 değerinin tam eşitlik anlamına geldiği endeks değeri, 2022 yılına kıyasla 1,6 puan artarak ilk kez ortalamada 70’in üzerine çıkmıştır. Avrupa nüfusunun %2’sini oluşturan İsveç dışındaki ülkelerde endeks değeri 80’in üzerine çıkmamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Çalışma Grubu (VAW-IAWGED) Kadınlara Yönelik Şiddet Yaygınlığı Tahminleri, 2018

Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarının ortak çalışma grubu, kadınlara yönelik şiddete ilişkin tahminler üretmektedir. Bu tahminler, 2000-2018 yılları arasında gerçekleştirilen kadınlara yönelik şiddet araştırmalarının sistematik ve kapsamlı değerlendirmesi sonucunda oluşturulan bir modellemeye dayanmaktadır. Yakın ilişki şiddeti olarak tanımlanan fiziksel ve/veya cinsel şiddet ile eş dışındaki kişilerden cinsel şiddet verisi olan (şiddet biçimlerine göre değişen sayıda) 137-154 ülkenin verisi kullanılmaktadır. Şiddet yaygınlığı oranları kullanılarak yapılan tahminler, evlenmiş kadınların %26’sının 15 yaşından sonra yaşam boyu, %10’unun ise son 12 ay içinde ise en az bir kez yakın ilişki şiddetine maruz bırakıldığını göstermektedir. Ayrıca, 15-19 yaş grubundaki genç kadınların %24’ünün yaşam boyu maruz bırakıldığı şiddet düzeyi, çarpıcı biçimde şiddetin erken yaşlarda başladığına işaret eden önemli bir bulgudur. Bu tahminlere göre, Türkiye’nin 2018 yılına ait şiddet yaygınlığı, yaşam boyu %32, son 12 ay için ise %12’dir (WHO, 2021).

Türkiye’de Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Göstergelerin Mevcut Durumu

Kadınlara yönelik şiddet yaygınlığına ilişkin ilk rapor ile güncelleme raporunda yer verilen mevcut göstergelerin büyük bir bölümü, 2014 yılında gerçekleştirilen Türkiye’de Kadınlara Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’ndan üretilmiştir. Bu göstergeler, Resmi İstatistik Programında da yer almıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın yararlanıcı kurum olduğu bu araştırmaların ilk ikisi Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yürütülmüştür. Yeni yapılacak araştırma için ise farklı bir yöntem uygulanması tercih edilmiştir. TÜBİTAK tarafından, araştırma verisinin TÜİK eliyle toplanacağı ve veri analizinin üniversiteler tarafından yapılacağına ilişkin bir çağrıya çıkmıştır. Güncel araştırmanın saha çalışmasının, TÜBİTAK, TÜİK ve Marmara Üniversitesi iş birliğiyle yapılacağı ve 2024 yılının Kasım ayı içinde saha çalışmalarının başlayacağı bilgisi basında¹ yer almıştır.

İkinci güncelleme raporunda bu nedenle sadece idari kayıt sisteminden gelen verilere yer vermeyi ve kamu kurumlarından bilgi talep etmeyi tercih ettik. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün, Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025, adalete erişim ve mevzuat; politika ve koordinasyon; koruyucu ve önleyici hizmetler; toplumsal farkındalık ile veri ve istatistik olmak üzere beş başlık altında göstergeler içermektedir. Bilgi Edinme Kanunu kapsamında, *Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025*’te belirtilen göstergelerin ilk dört yılına ilişkin değerleri, ilgili dokuz kamu kurumundan² Bilgi Edinme Kanunu kapsamında CEİD olarak talep ettik. Bu kapsamda RTÜK³, KSGM⁴, Adalet Bakanlığı⁵ ve İçişleri Bakanlığı⁶ cevap göndermiştir. Sadece RTÜK’ün bilgi verdiği bu dört cevap içinde İçişleri Bakanlığı yanıt vermeyeceğini belirten yanıtı kadınlara yönelik şiddet ile mücadele konusunda kamu kurumlarının veri paylaşmama tutumlarını ortaya koyan önemli bir belge niteliğindedir.

Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025’nin göstergeler ile izlenmesine devam ediyoruz. Bu güncelleme raporunda yer almamakla birlikte, kamu kurumlarına 2024 yılının tamamlanmasıyla birlikte yeniden bilgi için resmi talepte bulunacağız. İkinci gösterge raporunda göstergelere yer vermeyerek, ayrıca göstergelere

¹<https://www.aile.gov.tr/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanimiz-goktas-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-veri-ve-istatistik-komitesi-toplantısında-konustu/#:~:text=Daha%20önce%20duyurusu%20yapılan%20%22Türkiye,çalışmalarını%20başlatıyoruz.%22%20açıklamasında%20bulundu.>

² ASHB, MSB, MEB, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, YÖK, RTÜK, Diyanet İşleri Başkanlığı
³ Eylül ayında gönderdiğimiz yazıya 2 Ekim 2024 tarihinde verilen cevapta RTÜK kapsamında yürütülmesi planlanan iki faaliyete (4.7.6 ve 4.8.11.) geri bildirimde bulunulmuştur.

⁴ KSGM’den gelen resmi yazıdaki cevapta 2021-2024 uygulama dönemi bitmemiş olup, Planda yer alan faaliyetlere ilişkin sorumlu ve ilgili kurumu/kuruluşlarca yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesine yönelik raporlama süreci devam etmektedir” ifadesi ile veri paylaşılmamıştır.

⁵ Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen cevapta CEİD tarafından hazırlanan ve Güncelleme Raporunda kullanılacak veri talebine ilişkin, “dilekçe de bahsi geçen projenin bu aşamada ve mevcut veriler itibarıyla yargı sektöründeki projeler arasında bulunmadığı anlaşılmıştır” ifadesiyle veri paylaşılmamıştır.

⁶ İçişleri Bakanlığından gönderilen resmi yazıda, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7’ince madde 2’inci fıkrasında yer alan “Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verilebilir.” hükmüne referans vererek gönderilmeyeceğini belirtmiştir.

ilişkin bir çalışma yapacağız. Tablo 1’de mevcut duruma ilişkin ulaşabildiğimiz verilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Mevcut Veri		
GÖSTERGELER	2014	2023
1. Kadınların yakın ilişkide oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin oranı (15-59 yaş grubundaki kadınların fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ayrımında)	Kadın (%)	Kadın (%)
<i>Fiziksel şiddet yaygınlığı</i>	36	-
<i>Cinsel şiddet yaygınlığı</i>	12	-
<i>Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı</i>	38	-
<i>Duygusal şiddet yaygınlığı</i>	44	-
<i>Gebelik döneminde fiziksel şiddet</i>	8.3	-
2. Israrlı takip yaygınlığı (15-59 yaş grubu)	27	-
3. Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuruda bulunan kadınların oranı (%)	11	-
	2020	2023
4. Sığınma evi sayısı	145	149
<i>Bakanlığa bağlı Kadın Konukevi sayısı</i>	110	112
<i>Yerel yönetimlere bağlı kadın konukevi sayısı</i>	32	33
<i>İçişleri Bakanlığı'na bağlı kadın konukevi sayısı</i>	2	3
<i>Sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevi sayısı</i>	1	1
5. Kadın konukevlerinden yararlananların sayısı		
<i>Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların sayısı</i>	33.647	39681
<i>Kadın konukevlerinden hizmet alan çocukların sayısı</i>	19.668	26223
<i>Kapasite</i>	2.743	2805
6. ŞÖNİM sayısı	81	82
7. ŞÖNİM’lerden yararlananların sayısı	2020	2023
<i>ŞÖNİM’lerden yararlanan kadınların sayısı</i>	189.663	273.222
<i>ŞÖNİM’lerden yararlanan çocukların sayısı</i>	14.397	11.901
<i>ŞÖNİM’lerden yararlanan erkeklerin sayısı</i>	16.648	28.352
<i>Toplam</i>	220.708	313.475
8. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında teknik yöntemlerle takip sistemlerinin kullanıldığı toplam il sayısı	15	??
9. Adalet Bakanlığı- Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu sayısı	192	225
10. Emniyet Genel Müdürlüğü- Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği sayısı	215	1005
11. Jandarma Genel Komutanlığı- Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği sayısı	92	242
12. Adalet Bakanlığı- Adli Görüşme Odası sayısı	131	152
13. KYTCTŞ ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlayan il sayısı	81	81
14. Üniversitelerdeki Cinsel Taciz ve Saldırı Merkezi sayısı	16	43
15. Kadın cinayetlerinin sayısı	2021	2023
<i>BİANET</i>	339	333~
<i>Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu</i>	425	315+248α
16. Kadınlara yönelik şiddete özel 7/24 hizmet sunan ulusal telefon hattının varlığı (evet/hayır)	Hayır	Hayır
17. İstanbul Sözleşmesi’nin yürürlükte olması (evet/hayır)	Evet	Hayır
Not: Şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin veri 2014 araştırmasından, şiddete maruz bırakılanlara yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşların sayısına ilişkin veri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bülteni ile Türkiye’de Kadın 2023 yayınından alınmıştır. Kadın cinayetlerine ilişkin sayılar ise BİANET ve KCDP web sayfasından aktarılmıştır.		

Kaynakça

Akçabay, F. C. (2021). *Üniversitelerde Cinsel Şiddetle Mücadele Deneyimi: Cinsel Şiddetle Mücadelede Üniversite ve STK İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi Raporu*. İstanbul: Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği Yayınları
<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2513>

Baytok, C. (2021). *Üniversitelerde Cinsel Tacizi Önleme: Boğaziçi CİTÖK Deneyimi*. Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2514>)

BM KSK 65. (2021). Women’s full and effective participation and decision-making in public life, as well as the elimination of violence, for achieving gender equality and the empowerment of all women and girls. Erişim adresi:
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n21/079/07/pdf/n2107907.pdf?token=LB2BulxoxEtU0L2dMV&fe=true> (erişim tarihi: 02.07.2024).

BM KSK 66. (2022). Achieving gender equality and the empowerment of all women and girls in the context of climate change, environmental and disaster risk reduction policies and programs". Erişim adresi: (erişim tarihi: 02.07.2024).
<https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n22/303/59/pdf/n2230359.pdf?token=yHUXeEdPtokiojvSsj&fe=true>

BM KSK 67. (2023). Innovation and technological change, and education in the digital age for achieving gender equality and the empowerment of all women and girls. Erişim adresi: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n23/081/71/pdf/n2308171.pdf?token=VcquwV83dx6wy3uFmq&fe=true> (erişim tarihi: 02.07.2024).

BİANET Erkek Şiddeti Çetelesi. (2024). Erkek Şiddeti Çetelesi. Erişim adresi:
<https://bianet.org/proje/erkek-siddeti-cetelesi-285345>. Erişim tarihi: 07.09.2024.

BTİK. (2024). İhbarWeb. Erişim adresi: <https://www.ihbarweb.org.tr/hakkimizda.html>

GREVIO (2021). GREVIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women adopted on 20 October 2021. Council of Europe.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2526>)

CoE (2022). The digital dimension of violence against women as addressed by the seven mechanisms of the EDVAW Platform: Thematic paper of the Platform of independent

expert mechanisms on discrimination and violence against women. Council of Europe.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2525>)

Dunn, S. (2020). Technology-Facilitated Gender-Based Violence: An Overview. Supporting a Safer Internet Paper No.1. Centre for International Governance Innovation.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2523>)

Kadir Has Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2022). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması Sunumu.
<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1996>

İBKHM (2023). 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Alınan Tedbîr Kararları Raporu. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2524>)

RTÜK. (2024). Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler. Erişim adresi: <https://www.rtuk.gov.tr/medyada-kadina-yonelik-siddetle-mucadeleye-iliskin-etik-ilkeler/4791>

Erişim tarihi: 07.10.2024

Sünbuloğlu, Y., Gözcü, B., Günay-Erkol, Ç., Sayılan, G. & Akyüz, S. (2021). Şiddetsiz Erkeklik Atölyeleri El Kitabı. Özyeğin Üniversitesi ve Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi (EEİİ). (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1774>)

TBB (Türkiye Belediyeler Birliği). (2024). Faaliyet Raporu 2023. Erişim adresi: <https://tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2023/index.html>, Erişim tarihi: 04.09.2024

TBB (Türkiye Belediyeler Birliği). (2023). Faaliyet Raporu 2023. Erişim adresi: <https://tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2023/index.html>, Erişim tarihi: 04.09.2024

TBB (Türkiye Belediyeler Birliği). (2021). Stratejik Plan 2020-2024. Erişim adresi: https://tbb.gov.tr/online/stratejik_plan_2020/index.html

TBMM (2022). Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2544>)

KSGM (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2390>)

ASHB (2024). Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028). T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2451>)

Türk Kadınlar Birliği (TKB). (2022). Eşitliğe Ulaşmak ve Ayrımcılıkla Mücadelede Güvencelerimiz Projesi İzleme Değerlendirme Raporlama.

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2527>

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği. (2023). Engelli Kadınların Haber Medyasında Temsili İzleme Raporu.

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2173>

Uçan Süpürge Vakfı. (2022). Kız Çocuklarının Adalete ve Adli Yardım Hizmetlerine Erişim Rehberi. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2528>

Uçan Süpürge Vakfı. (2023). Kadınların Adalete Erişim Raporları.

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2530>

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2529>

UN Women. (2021a). *Covid-19 and violence against women and girls: Addressing the shadow pandemic*. available at: <https://www.unwomen.org>

UNWomen (2022). BM Kadın Birimi Stratejik Planı 2022-2025. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1948>)

Zafer Çakmak, Özge Çelik, R. Cemre Uçar, Sedef Budak, Seyran Hatipoğlu, Dilan Yıldız, İpek Budak. (2022). Enerji Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu. (Alman İşbirliği, GİZ ve TWRE tarafından desteklenmiştir.)

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2061>

Genelgeler

16 Haziran 2021 tarihli 2021/5 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi

<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1782>

Keşfet!

e-kütüphane

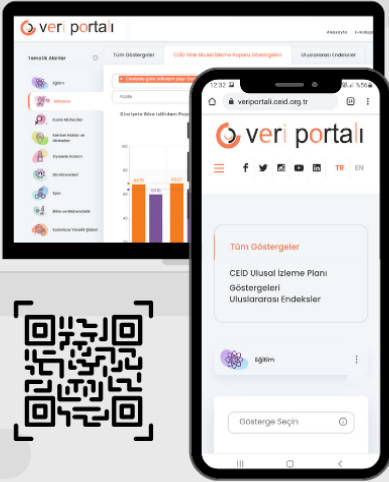
Öğren!

eğitim portalı

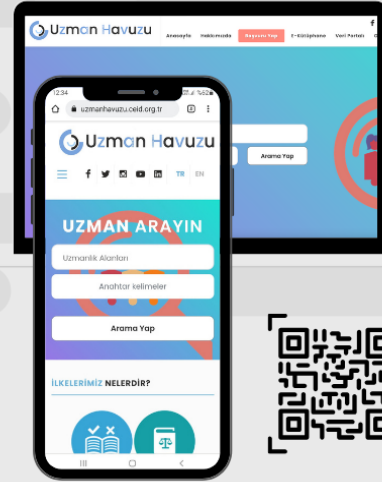

veri portalı

İzle!

uzman havuzu

Danış!